

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 4

(2001-2002)

Om samtykke til ratifikasjon av en
avtale med tilhørende vedlegg og
protokoller mellom EFTA-statene og
Republikken Kroatia, undertegnet i
Vaduz 21. juni 2001 (frihandelsavtale)

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 26. oktober 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning og sammendrag

Hovedformålet med en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kroatia er å stimulere til økt samhandel og økonomisk samarbeid mellom partene. Gjennom dette ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet på Balkan, og styrke den økonomiske utviklingen i Kroatia.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Kroatia er bygget over samme lest som EFTAs øvrige frihandelsavtaler. Avtalen inneholder således bestemmelser som bygger på den senere tids utvikling i det internasjonale handelssystemet. Avvikling av eventuelle handelshindringer som kvantitative restriksjoner skal foretas fra avtalens ikrafttredelse. Avvikling av tollsatser må gjennomføres etter en tidsplan som er fastlagt på forhånd. Avtalen er asymmetrisk, noe som innebærer at Kroatia gis lengre tid enn EFTA-statene til å trappe ned sine tollsatser. På området tjenester og investeringer slår partene fast at de på sikt ønsker å utvikle og utvide samarbeidet. Avtalen omfatter med få unntak handel med industrivarer, samt fisk og andre marine produkter. Det er parallelt forhandlet frem en bilateral landbruksprotokoll mellom Norge og Kroatia. Det har vært en målsetting at frihandelsavtaler ikke må underminere etablerte norske miljøpolitiske holdninger og virkemidler.

Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksprotokollen vil bli notifisert samtidig til WTO for å tilfredsstille kravet i GATT-avtalens artikkel XXIV om at et frihandelsområde skal omfatte hoveddelen av samhandelen.

I tilknytning til avtalen er det undertegnet en tilleggsprotokoll som avspeiler en politisk forståelse mellom partene når det gjelder gjennomføringen av deler av avtalen, og vilje hos partene til å videreutvikle avtalen på bestemte områder.

I et vedlegg til avtalen gis Norge rett til, ved ratifikasjon, å unnta Svalbard fra avtalens geografiske virkeområde, med unntak av de bestemmelser som gjelder handelen med varer. Norge vil benytte seg av denne retten.

Fra EFTAs side har det også vært vurdert som viktig å etablere en avtale med Kroatia for å styrke nærværet i det kroatisk markedet i forkant av en eventuell kroatisk søknad om EU-medlemskap. Kroatia og EU paraferte en Stabiliserings- og assosieringsavtale 14. mai 2001.

Siste forhandlingsrunde, sammen med parafering av frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksprotokollen, fant sted i Genève 23. februar 2001. Frihandelsavtalen ble undertegnet på EFTAs ministermøte i Vaduz 21. juni 2001. Avtalen skal etter planen tre i kraft 1. januar 2002 for de stater som har sluttet seg til den, under forutsetning av at også Kroatia har sluttet seg til avtalen. I motsatt tilfelle trer den i kraft tre måneder etter ratifikasjon eller godkjenning. Avtalen kan også anvendes midlertidig forutsatt at Kroatia har sluttet seg til avtalen.

Den engelske versjonen av frihandelsavtalen er gjeldende traktattekst og eneste autentiske tekst. Frihandelsavtalen, tilleggsprotokollen og den bilaterale landbruksprotokollen følger som vedlegg til denne proposisjonen i engelsk originalversjon og norsk oversettelse.

Om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg og protokoller mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001 (frihandelsavtale)

Integrerte vedlegg til frihandelsavtalen og til landbruksprotokollen er trykt som et særskilt vedlegg til denne proposisjonen. Det særskilte vedlegget inneholder konsesjonslister, opprinnelsesregler, bestemmelser om beskyttelse av immaterielle rettigheter, samt bestemmelser om voldgiftsdomstolens opprettelse og virkemåte.

2 Frihandelsforhandlingene mellom EFTA og Kroatia Bakgrunn og gjennomføring

2.1 Forbindelsene mellom EFTA og Kroatia

EFTA har tradisjonelt hatt en spesiell tilknytning til det tidligere Jugoslavia. Dette skyldtes den særskilte situasjonen i Jugoslavia sammenliknet med andre land i Sentral- og Øst-Europa, og de nære bilaterale forbindelser mellom det tidligere Jugoslavia og flere EFTA-stater, blant dem Norge.

Allerede i 1967 ble det opprettet en arbeidsgruppe mellom EFTA og Jugoslavia. I 1983 vedtok EFTAs ministermøte den såkalte «Bergenserklæringen» om et nærmere samarbeid med Jugoslavia innen blant annet handel, industriutvikling, turisme og transport. Intensjonen var at et multilateralt samarbeid skulle utfylle allerede eksisterende bilaterale kontakter mellom Jugoslavia og de enkelte EFTA-stater. Et industriutviklingsfond for Jugoslavia, besluttet opprettet i 1989, ble på grunn av den senere utvikling i landet aldri operativt. På EFTAs ministermøte i 1991 ble alle samarbeidsavtaler og sonderinger om inngåelse av en frihandelsavtale besluttet suspendert.

Mens EFTA-statene tidlig på 1990-tallet inngikk frihandelsavtaler med de aller fleste tidligere kommuniststater i Sentral- og Øst-Europa, ble en tilsvarende tilnærming til de nye statene i det tidligere Jugoslavia forhindret av omfattende krigshandlinger og politisk og økonomisk ustabilitet. Først i 1995 var det mulig å undertegne en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Slovenia, som var den økonomisk sett mest utviklede og konfliktmessig minst berørte etterfølgerstat til det tidligere Jugoslavia.

En rekke nye stater, deriblant Kroatia, oppstod i kjølvannet av det tidligere Jugoslavia. Mange bi- og multilaterale forhold måtte derfor avklares før det var mulig å opprette nye kontraktsmessige forbindelser med de nye statene.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Kroatia anses å være et bidrag til iverksettelsen og gjennomføringen av EUs stabilitetspakt for Sørøst-Europa. Stabilitetspakten ble undertegnet i juli 1999, og har som formål å fremme utviklingen av blant annet demokratiske og politiske prosesser, bidra til politisk og økonomisk samarbeid i regionen, og styrke grunnlaget for en sunn markedsøkonomi. En overordnet målsetting er at statene i Sørøst-Europa kan integreres fullt ut i de europeiske og atlantiske samarbeidsstrukturer.

2.2 Forhandlingsprosessen

Den positive, demokratiske utviklingen i Kroatia etter parlaments- og presidentvalgene i januar og februar 2000, åpnet for tilnærming mellom Kroatia og EFTA-statene. Dette resulterte i at det ble undertegnet en samarbeidserklæring i forbindelse med EFTAs ministermøte i juni 2000.

Forhandlingene har foregått på embetsnivå i Zagreb og Genève i perioden 26. oktober 2000 til 23. februar 2001, da frihandelsavtalen ble parafert av alle

parter. EFTA-statene har opptrådt som en samlet gruppe i forhandlingene på basis av felles forhandlingsposisjoner som er blitt oppnådd etter forutgående interne EFTA-møter.

Norge ved Nærings- og handelsdepartementet har ledet forhandlingene fra EFTAs side. Landbruksdepartementet har ledet forhandlingene om den bilaterale landbruksprotokollen mellom Norge og Kroatia, og Finansdepartementet ved Toll- og avgiftsdirektoratet har ledet forhandlingene om toll- og opprinnelsesspørsmål. For øvrig deltok Utenriksdepartementet på det siste forhandlingsmøtet, og har bistått generelt med juridisk ekspertise.

EFTAs faste råd i Genève og EFTA-ministrene har vært holdt løpende orientert om utviklingen i forhandlingene. På norsk side har hovedspørsmålene under forhandlingene vært løpende avklart i en egen interdepartemental referansegruppe for EFTA og tredjelandsspørsmål.

2.3 Samhandelen mellom Norge og Kroatia

Mesteparten av Norges samhandel med det tidligere Jugoslavia var med Kroatia. Norsk eksport til Kroatia er likevel begrenset, men har hatt en positiv utvikling de siste årene. I 2000 utgjorde vår eksport til Kroatia om lag 527 millioner kroner, en økning fra 203 millioner kroner i 1999. Norges eksport består hovedsakelig av olje, maskiner, elektroniske apparater, jern- og stålprodukter, og noe fersk oppdrettslaks. Den kraftige eksportøkningen i 2000 skyldes spesielt økning i eksporten av olje, som i 2000 utgjorde 42 prosent av Norges totale eksport til Kroatia.

Importen fra Kroatia til Norge var kun 44 millioner kroner i 2000, mens den var på hele 320 millioner kroner i 1999. Dette skyldes store leveranser av skip.

Næringslivets interesse for Kroatia er for tiden beskjeden. Et viktig element i samhandelen har vært leveranser av skip fra kroatisk verft og skipsutstyr fra norske bedrifter. Skipsverftene i Kroatia har i mindre grad vært berørt av konflikten på Balkan. Norsk skipsbygging i Kroatia er gjenopprettet etter krigen i landet, og et 20-talls norske bedrifter innen skipsutstyr handler med Kroatia. Eksportrådet åpnet kontor i Zagreb 1. juli 2000.

I 2000 ble det bevilget ca. 50 millioner kroner i bistand til Kroatia. Midlene gikk til rettshjelp for minoriteter, minerydding, støtte til den sivile politistyrken (OSSE), næringsutvikling og boligrehabilitering. Bistanden ble gitt på gavebasis. Et infrastrukturprogram som fokuserte på elektrifisering av Øst-Slavonia ble kanalisert gjennom Den europeiske utviklingsbanken (EBRD). I tillegg kommer den norsk-finansierte bistanden som ble kanalisert gjennom FNs høykommisær for flyktninger (UNHCR) og FNs barnefond (UNICEF), som er øremerket tiltak for retur av flyktninger. Samlet norsk bistand for 2001 ventes å utgjøre omlag 100 millioner kroner.

2.4 Samhandelen mellom EFTA-statene og Kroatia

EFTA-statenes eksport til Kroatia er relativt beskjeden, men har økt de siste årene. Spesielt gjelder dette eksporten fra Sveits og Norge. Sveits eksporterte for 884 millioner norske kroner til Kroatia i 2000. Til sammenligning

eksporterte Island kun for 1 million kroner, mens Norge eksporterte for 527 millioner kroner. De viktigste eksportproduktene fra Sveits til Kroatia i 2000 var farmasøytiske produkter, maskiner og papir. Islands viktigste eksportprodukter var fisk og sjømat, optiske instrumenter og trykksaker. Det eksisterer et stort eksportoverskudd i favør av EFTA-statene i samhandelen med Kroatia.

Tabell 2.1: Samhandelen mellom EFTA-statene (Island, Norge og Sveits) og Kroatia

	1998	1999	2000
Eksport	836	658	1413
Import	223	516	235
Total	1059	1174	1648

Kilde: EFTA-sekretariatet. Alle tall i mill. norske kroner

2.5 Forbindelsene mellom EU og Kroatia

År 2000 ble et vendepunkt for forholdet mellom EU og Kroatia. Årsaken var demokratiseringen av landet som følge av parlaments- og presidentvalget i januar og februar. EU er den viktigste handelspartneren for alle landene i regionen.

Forhandlinger med EU om en stabiliserings- og assosieringsavtale (SAA) ble innledet i november 2000, og avtalen ble parafert 14. mai 2001. Avtalen er den første formelle kontrakten av denne type mellom Kroatia og EU. Tidligere har Kroatia vært innvilget en ikke-avtalefestet, men preferensiell tollbehandling av EU med lignende fordeler som den norske ordningen for Kroatia under Det generelle tollpreferansesystemet for import fra utviklingsland (GSP).

Stabiliserings- og assosieringsavtalen med Kroatia er den andre ferdigforhandlede avtalen av sitt slag (etter Makedonia) under stabiliserings- og assosieringsprosessen (SAP) som ble lansert av EU i mai 1999. Stabiliserings- og assosieringsprosessen tar sikte på å styrke den politiske og økonomiske stabiliteten i regionen og legge til rette for en gradvis integrering av landene i regionen i europeiske samarbeidsstrukturer.

SAA-avtalen inneholder blant annet tollnedtrappingslister som er forskjellige fra EFTA-Kroatia-avtalen, og i EFTAs disfavør på flere punkter. I tråd med frihandelsavtalens bestemmelse om at Kroatia skal gi like god behandling til partene til denne avtalen som det de gir til EU, har Kroatia tilbudt EFTA-statene å justere sine lister i tråd med EU-listene. EFTA har godtatt dette tilbudet.

2.6 Den økonomiske utviklingen i Kroatia

Kroatia opplevde i 1999 og 2000 en alvorlig konjunkturedgang, men den økonomiske utviklingen viser nå positive tendenser. Sentralbanken kalkulerer med en vekst i BNP på 4 prosent, i tillegg til redusert underskudd på statsbudsjettet og handelsbalansen. BNP per innbygger var i 1999 ca 4.500 USD.

Dette er halvparten av BNP per innbygger i nabolandet Slovenia, men omtrent på samme nivå som Ungarn.

I 2000 eksporterte Kroatia varer til en verdi av 4,4 milliarder USD. Eksportverdien utgjør imidlertid bare 55 prosent av den samlede importverdien, og handelsunderskuddet var i 2000 på over 3,5 milliarder USD. På grunn av oljeprisen økte verdien av eksporten av oljeprodukter med nesten 40 prosent i 2000.

En langsom industriell utvikling setter spørsmålsteget ved hvorvidt den negative økonomiske trenden i Kroatia faktisk er snudd. Restruktureringen er fortsatt ikke kommet langt, og den teknologiske infrastrukturen er lite moderne. Kroatisk produksjon er videre hemmet av liten evne til markedsøkonomisk tenkning. Et stort problem for den kroatiske økonomien er at det tradisjonelle eksportmarkedet, Øst-Europa, falt bort på 90-tallet. Det kroatiske markedet vil åpnes sakte for europeiske produkter gjennom SAA-avtalen med EU.

Kroatias oljeproduksjon falt fra 1,7 millioner tonn i 1993 til 1,3 millioner tonn i 1999, og forventes å falle ytterligere, da landets oljereserver er tømt eller for dyre å drive. Bortfallet av det jugoslaviske markedet og mangelen på konkurransefortrinn har sammen med konflikt og krig forårsaket strukturelle problemer som Kroatia deler med de fleste andre land i Øst-Europa som har gått over fra plan- til markedsøkonomi.

Skipsverftene har de siste 5 årene vært gjennom et rehabiliteringsprogram, og skipsbyggingsindustrien har opplevd en vekst de siste par årene. Landbrukssektoren er viktig i Kroatia sammenlignet med andre land i Sentral-Europa, og utgjorde 8,6 prosent av BNP i 1999. På grunn av krigsødeleggelser, umoderne produksjonsutstyr og svært små enheter, er ikke Kroatia selvforsynt med landbruksprodukter. Turistindustrien er svært viktig for Kroatia, og den opplevde et kraftig oppsving med en vekst på 40 prosent i 2000. Næringen står for 5,5 prosent av sysselsettingen, og over 30 prosent av landets totale eksport av varer og tjenester.

Kursen på den lokale valutaen Kuna har vært forholdsvis stabil siden 1993. Inflasjonen var i 1999 4,2 prosent. En omfattende restrukturering av bankvesenet skjedde i 2000 etter utenlandske investeringer. Strukturendringene har samlet sett medført en gryende tillit til landets finansielle institusjoner, som etter krisen i 1998 var minimal.

Kroatia står overfor en rekke strukturelle og økonomiske problemer. Det er en ubalanse mellom størrelsen på den nasjonale arbeidsstyrken og den store delen av befolkningen som er berettiget til pensjoner. Offentlig forbruk er høyt. Direkte statlige overføringer økte fra 782 millioner USD i 1997 til 2,4 milliarder USD i 1999. Statsbudsjettet for 2000 innebar for første gang en reduksjon i de offentlige utgifter i Kroatia. Også budsjettet for 2001 er meget stramt.

2.7 Den politiske situasjonen i Kroatia

Regjerings- og presidentvalgene i januar og februar 2000 innledet en ny epoke i Kroatias forhold til omverdenen. Det nye politiske lederskapet i Zagreb har iverksatt et omfattende innenriks- og utenrikspolitisk reformprogram. Sent-

rale elementer er grunnleggende økonomiske reformer, og en handels- og utenrikspolitisk tilnærming overfor euro-atlantiske samarbeidsstrukturer.

Kroatias viktigste utenrikspolitiske mål er snarlig medlemskap i EU og NATO. Denne politikken har bred oppslutning. Det var derfor stor tilfredshet med at NATO 25. mai 2000 aksepterte Kroatia som fullverdig medlem av Partnerskap for fred (PfP) og Det euroatlantiske partnerskapsrådet (EAPC).

Den nye regjeringen har intensivert arbeidet med retur av flyktninger, herunder retur av serbiske kroater som flyktet fra landet. Det gjør seg imidlertid fortsatt gjeldende motstand i mange returkommuner, noe som bidrar til å bremse returprosessen.

Forholdet mellom FNs internasjonale straffedomstol for det tidligere Jugoslavia (ICTY) og Kroatia bedret seg radikalt etter regjeringsskiftet i Kroatia i 2000. I en samarbeidsavtale mellom Kroatia og ICTY, vedtatt av parlamentet, anerkjenner Kroatia ICTYs myndighet, og forplikter seg til å intensivere sitt eget rettsapparats forfølgelse av krigsforbrytersaker.

Forholdet til nabolandene er generelt godt. Den nye regjeringen støtter gjennomføringen av den såkalte Dayton-avtalen og legger stor vekt på å ha et korrekt forhold til Bosnia-Hercegovina (BiH). Dette gjelder ikke minst forholdet til den kroatisk befolkningsgruppe i BiH. De økonomiske overføringer fra Zagreb til bosnia-kroatene begrenses, og skal heretter overføres på en måte som gir innsyn. Dette skal skje i overensstemmelse med sentrale bosniske myndigheter i Sarajevo.

3 De viktigste forhandlingsresultatene

3.1 Generelt

En hovedmålsetting for Norge har vært å oppnå en avtale som på best mulig måte ivaretar norske interesser, herunder frihandel med fisk. Videre har det blitt lagt vekt på modernisering og oppdatering av avtaleteksten. For å understøtte Regjeringens ønske om å bidra til den demokratiske og økonomiske utviklingen i Kroatia og regionen for øvrig, har det også vært av betydning å gjennomføre forhandlingene relativt raskt.

Reguleringen av patentbeskyttelse var et vanskelig tema under forhandlingene. Norge ønsket ikke, i motsetning til Sveits, at det skulle være ytterligere innskrenkninger i adgangen til å gi tvangslisenser i forhold til regelverket under eksisterende internasjonale avtaler. Norge ønsket heller ikke at avtalen skal innebære økt patentbeskyttelse for bioteknologiske oppfinnelser utover det som følger av TRIPS-avtalen i WTO. Avtalen inneholder nå et eget unntak kun for Norge på disse punktene. Det er også en målsetting at frihandelsavtaler ikke må underminere etablerte norske miljøpolitiske holdninger og virkemidler. Frihandelsavtalen anses å ivareta norske interesser på en tilfredsstillende måte.

Fra EFTAs side har det også vært vurdert som viktig å etablere en avtale med Kroatia for å styrke nærværet i det kroatisk markedet i forkant av en eventuell kroatisk søknad om EU-medlemskap. Kroatia og EU paraferte en Stabiliserings- og assosieringsavtale 14. mai 2001. Denne ble undertegnet 29. oktober, og vil trolig bli ratifisert i månedsskiftet november-desember 2001.

Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Kroatia er bygget over samme lest som EFTAs øvrige frihandelsavtaler. Frihandelsavtalen er en multilateral avtale mellom EFTA-statene på den ene siden, og Kroatia på den andre. Folkerettslig er avtalen bindende mellom de enkelte EFTA-statene og Kroatia gjennom identiske tekster. Frihandelsavtalen omfatter med få unntak handel med industrivarer, samt fisk og andre marine produkter.

Kroatia har siden 1992 vært mottakerland for den norske tollpreferanseordningen (GSP, Generalised System of Preferences). Denne ordningen slutter å gjelde fra avtalens ikrafttredelse. Dette innebærer at utvidet tollfrihet ved import til Norge fra Kroatia bare vil omfatte visse industrivarer og landbruksvarer, siden de fleste varer (med unntak av tekstilvarer) allerede kan importeres tollfritt eller mot redusert toll til Norge gjennom GSP-ordningen. Overgangen fra GSP til frihandel innebærer derfor ikke store reduksjoner i tollinntekter for Norge fordi Kroatia får store tollreduksjoner på import etter GSP-ordningen, og siden importen til Norge fra Kroatia er relativt lav.

3.2 Industrivarer

EFTA-statene og Kroatia har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse, med

de unntak som fremgår i avtalens vedlegg V. Vedlegg V gir Kroatia anledning til å ha nedtrapping frem til henholdsvis 2004 og 2007 på sensitive produkter. Samtidig garanteres det at EFTA-statene i ethvert tilfelle vil få minst like fordelaktige tollbetingelser som EU.

Avtalen innebærer at EFTA-statene og Kroatia har forpliktet seg til å avvikle all eksporttoll, alle kvantitative restriksjoner på import og eksport (med noen unntak), og avgifter med tilsvarende virkning på industrivarer fra avtalens ikrafttredelse.

3.3 Fisk og andre marine produkter

Handelen med fisk og andre marine produkter mellom Norge og Kroatia er beskjedent. Sild, makrell, laks og ørret er de viktigste eksportproduktene. I avtalens vedlegg II har EFTA-statene og Kroatia forpliktet seg til å avskaffe toll på fisk og andre marine produkter fra avtalens ikrafttredelse, med visse unntak. Kroatia kan opprettholde importtoll for bestemte fiskeprodukter med opprinnelse i en EFTA-stat i en overgangsperiode på henholdsvis 4 eller 7 år, avhengig av fiskeslag. Sveits og Liechtenstein kan opprettholde importtoll for enkelte produktslag med opprinnelse i Kroatia.

3.4 Landbruksprodukter

Handelen med ubearbeidede landbruksvarer er ikke regulert gjennom EFTA-samarbeidet, og det er derfor forhandlet frem bilaterale landbruksprotokoller mellom alle EFTA-statene og Kroatia. Landbruksprotokollene er nært knyttet til frihandelsavtalen, men skal inngås som en egen avtale i form av brevveksling. Frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksprotokollen vil bli notifisert samtidig til WTO for å tilfredsstille kravet i GATT-avtalens artikkel XXIV om at et frihandelsområde skal omfatte hoveddelen av handelen.

Landbruksprotokollen mellom Norge og Kroatia inneholder lister over tollkonesjoner fra henholdsvis kroatisk og norsk side, og opprinnelsesregler for handelen med landbruksvarer. Den inneholder videre en klausul som forplikter partene til å søke å oppnå en økning i handelen med landbruksvarer.

3.5 Opprinnelsesregler og tolladministrativt samarbeid

Bestemmelsene i frihandelsavtalen om opprinnelsesregler og tilhørende administrativt kontrollsamarbeid er nedfelt i artikkel 3 og i vedlegg III til avtalen. Bestemmelsen i artikkel 3 er utformet i tråd med de senest utformede EFTA-tekster, blant annet inntatt i den undertegnede avtalen mellom EFTA-statene og Mexico.

I artikkel 3 refereres det til vedlegg IV til avtalen som inneholder nærmere regler om gjensidig administrativt bistand i tollsaker. Bestemmelsene i vedlegg IV tilsvarer innholdet i EØS-avtalens protokoll 11 og EFTA-konvensjonens vedlegg I.

3.6 Strukturtilpasninger

For å støtte opp om den kroatisk økonomi, kan Kroatia etter bestemte vilkår innføre importtoll overfor varer fra EFTA for å beskytte tilsvarende produksjon i egne industrier som er under oppbygging, eller i sektorer som er under omlegging eller står overfor alvorlige strukturproblemer.

3.7 Tjenester og investeringer

På området tjenester og investeringer slår partene fast at de på sikt ønsker å utvikle og utvide samarbeidet, i lys av disse områdenes økende betydning i internasjonal handel. Partene vil samarbeide for å fremme investeringer og for å oppnå gradvis liberalisering og gjensidig markedsadgang for handel med tjenester. Disse spørsmålene vil bli tatt opp i Den blandede komité.

3.8 Beskyttelsestiltak

I frihandelsavtalen er det tatt inn bestemmelser som åpner for at partene kan iverksette beskyttelsestiltak av ulik art dersom det oppstår alvorlige markedsforstyrrelser eller ved andre unntakstilfeller. Avtalepartene plikter å melde fra til hverandre i Den blandede komité om iverksetting av slike tiltak.

3.9 Tvisteløsning

Avtalen inneholder prosedyrer for tvisteløsning vedrørende tolkningen av partenes rettigheter og forpliktelser i henhold til avtalen. Dette er aktuelt først i de tilfeller der spørsmålet ikke er løst gjennom konsultasjoner i Den blandede komité.

3.10 Utviklingsklausul

I likhet med andre EFTA frihandelsavtaler inneholder avtalen en utviklingsklausul som åpner for at samarbeidet kan utdypes innenfor eksisterende områder, eller utvides til å gjelde områder som ikke er dekket av avtalen.

3.11 Tilleggsprotokollen («Record of Understanding»)

Tilleggsprotokollen er ikke formelt en del av avtalen, men avspeiler en politisk forståelse mellom partene når det gjelder gjennomføringen av deler av avtalen og vilje hos partene til å utvikle den innen bestemte områder. Tilleggsprotokollen utgjør således en viktig ramme for forståelsen og gjennomføringen av avtalen.

4 Nærmere om form og innhold i frihandelsavtalen

4.1 Generelt

Frihandelsavtalen med Kroatia består av en innledning, 40 artikler og ni vedlegg. Vedleggene utgjør en integrert del av frihandelsavtalen. I tilknytning til avtalen er det undertegnet en tilleggsprotokoll ("Record of Understanding"), som avspeiler en politisk forståelse mellom partene når det gjelder gjennomføringen av deler av avtalen, og vilje hos partene til å videreutvikle avtalen på bestemte områder.

I tilknytning til frihandelsavtalen er det forhandlet fram bilaterale landbruksprotokoller mellom den enkelte EFTA-stat og Kroatia.

4.2 Avtalens fortale

I innledningen til avtalen henviser partene til intensjonen om å delta aktivt i den økonomiske integrasjonsprosessen i Europa, og uttrykker at de er forberedt på å samarbeide om å finne nye måter og midler som kan styrke denne prosessen.

Avtalepartene forplikter seg til å ta hensyn til samarbeidserklæringen som ble undertegnet på EFTAs ministermøte i Zürich i juni 2000, og stadfester et felles ønske om å styrke de eksisterende bånd og skape nye og varige forbindelser. Partene bekrefter sin forpliktelse og vilje til å støtte opp om Stabilitetspakten for Sørøst-Europa.

I lys av prinsippene i FN-pakten stadfester avtalepartene sin tilslutning til pluralistisk demokrati grunnlagt på rettssikkerhet, menneskerettigheter og grunnleggende friheter. Partene slår også fast at de ønsker å skape gode vilkår for utvikling av handelen, og fremme kommersielt og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse.

Partene skal bygge på sine respektive rettigheter og plikter i WTO-avtalen, og under andre multilaterale og bilaterale samarbeidsfora. De går inn for at denne avtale skal gjennomføres på en slik måte at miljøet blir tatt vare på og at naturressursene blir best mulig utnyttet i samsvar med prinsippet om bærekraftig utvikling. Partene skal også vurdere en videreutvikling av avtalen til nye områder.

4.3 Formål (artikkel 1)

Artikkelen slår fast at partene skal skape et frihandelsområde i samsvar med avtalens bestemmelser. Det blir understreket at avtalen bygger på handelssamkvem mellom stater med markedsøkonomi, og på respekt for demokratiske verdier og menneskerettigheter. Siktemålet er å fremme de økonomiske forbindelsene mellom landene gjennom utvidet samhandel basert på rettferdige handelsvilkår og nedbygging av handelshindringer. På denne måten vil

avtalen kunne bidra til å fremme økonomisk aktivitet, forbedre leve- og arbeidsvilkår og øke produktivitet og økonomisk stabilitet.

4.4 Vareomfang (artikkel 2)

Artikkel 2 fastslår vareomfanget i avtalen, som dekker industrivarer, unntatt de varer som er nevnt i vedlegg 1, og fisk og andre marine produkter dekket av vedlegg II. Vedlegg I omfatter de varer under kapittel 24-38 i det harmoniske system for beskrivelse og koding av varer (HS) som normalt er definert som landbruksvarer i EFTAs tredjelandsavtaler. Vedlegg II innebærer at partene innrømmer hverandre frihandel for fisk og andre marine produkter fra avtalens ikrafttredelse, med visse unntak. Kroatia har anledning til å trappe ned tollsatsene for noen produkter over henholdsvis 4 eller 7 år. Sveits og Liechtenstein kan opprettholde importtoll for enkelte produktslag med opprinnelse i Kroatia. Artikkelen slår også fast at Kroatia og hver enkelt EFTA-stat har inngått bilaterale landbruksavtaler som utgjør en del av de juridiske instrumenter som etablerer et frihandelsområde mellom EFTA-statene og Kroatia.

4.5 Opprinnelsesregler og tolladministrativt samarbeid (artikkel 3)

Opprinnelsesreglene er et nødvendig redskap for å utnytte og avgrense de tollpreferanser som en frihandelsavtale tilbyr økonomiske aktører innenfor et frihandelsområde, i forhold til aktører som står utenfor frihandelsområdet. Et frihandelsområde utgjøres vanligvis av avtalepartenes territorier. Opprinnelsesreglene bestemmer produksjonskrav og tillatt bruk av innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet som må være oppfylt for at ferdigvaren skal oppnå status som frihandelsvare («oprinnelsesstatus») innenfor avtalen. I motsetning til i en tollunion er det innenfor en frihandelsavtale nødvendig å avgrense tollpreferansene til de produkter som er fremstilt innen frihandelsområdet, enten i sin helhet, eller etter tilstrekkelig bearbeidelse innen området. Dette gjøres ved bruk av opprinnelsesregler og opprinnelsesbevis, som derved ekskluderer tollpreferanser og andre lettelser for produkter med opprinnelse i et land som ikke er part i avtalen.

Avtalens artikkel 3 (1) viser til vedlegg III, som inneholder generelle opprinnelsesregler, regler om direkte forsendelse mellom avtalepartene, bestemmelser om forbud mot drawback (tollrefusjon på innsatsvare ved eksport av ferdigvare), bestemmelser om utstedelse og bruk av opprinnelsesbevis, og regler for administrativt kontrollsamarbeid. Dette samarbeidet kommer særlig til anvendelse når det gjelder utferdigelse av opprinnelsesbevis under avtalen og etterkontroller av disse. Tollmyndighetene i den importerende avtalepart kan til enhver tid anmode eksportlandet om slike etterkontroller (verifikasjoner).

Vedlegg III er utformet etter mønster av de nye opprinnelsesreglene som benyttes i Europa, som også tilsvarende reglene i avtalen mellom Kroatia og Det europeiske fellesskap (EF). Det er enighet om at bestemmelsene om forbud mot drawback først kommer til anvendelse fra 1. januar 2005. Det er vedtatt opprettet en egen underkomité for toll- og opprinnessaker under Den blandede komité, som skal drøfte og avklare aktuelle problemstillinger.

I tillegg 1 til vedlegg III er inntatt et sett av «innledende (forklarende) anmerkninger» til den etterfølgende liste, inneholdende spesifikke regler for det enkelte produkt. Tillegg 2 til vedlegg I inneholder detaljerte bestemmelser om hvilke opprinnelsesregler som gjelder ved produksjonen for at den enkelte vare skal oppnå «preferansestatus». Alle varer er nevnt i denne prosesslisten. Disse reglene, som betegnes produktspesifikke regler, angir hvor store mengder innsatsmaterialer fra land utenfor frihandelsområdet («tredjeland») en vare kan inneholde for å oppnå «opprinnelsesstatus» for preferansehandel innenfor frihandelsområdet. Listen inneholder også bestemmelser om hvilke produksjonsprosesser en vare som inneholder materialer fra tredjeland må gjennomgå for å oppnå «opprinnelsesstatus». En av de grunnleggende regler er kravet til posisjonsskifte, som betyr at innsatsmaterialer fra tredjeland må gjennomgå en prosess som innebærer at ferdigvaren (eksportvaren) klassifiseres i en annen tollposisjon (i henhold til Det harmoniserte system - HS) enn den/de posisjoner som de importerte materialene hører under. I stedet for et eventuelt krav om posisjonsskifte, eller i kombinasjon med dette, kan det også være krav om at materialer fra tredjeland må gjennomgå fastsatte produksjonsprosesser, eller at de må oppfylle visse minimumskrav til verdiøkning som eventuelt er fastsatt for produktet.

Avtalens artikkel 3 (2) inneholder detaljerte bestemmelser vedrørende administrativ bistand i tollsaker. Teksten bygger på tilsvarende bestemmelser som det tidligere er blitt enighet om mellom EFTA-statene og Tyrkia, og som i substans samsvarer med EFTA-konvensjonens vedlegg I og EØS-avtalens protokoll 11. Den omforente teksten er forhandlet på anmodning fra Kroatia, og det er første gang en slik tekst er inntatt som en integrert del ved iverksettning av en frihandelsavtale mellom EFTA og et tredjeland.

Bestemmelsene i vedlegg IV åpner for utveksling av informasjon mellom avtalepartenes tollmyndigheter, og vil dermed kunne være et nyttig element i myndighetenes arbeid for å avdekke smugling av varer fra/via Balkan-regionen.

4.6 Importtoll og avgifter med tilsvarende virkning (artikkel 4)

Denne artikkelen innebærer at EFTA-statene og Kroatia har forpliktet seg til å avvikle all importtoll på industrivarer og avgifter med tilsvarende virkning fra avtalens ikrafttredelse, med de unntak som fremgår av liste A og B i avtalens vedlegg III. Listene i vedlegg III innebærer at Kroatia gradvis skal avvikle toll på visse industrivarer med opprinnelse i EFTA. Nedtrappingsperiodene for produkter som ikke umiddelbart blir tollfrie er på henholdsvis 6 og 9 år. All importtoll skal således være avviklet innen 9 år fra avtalens ikrafttredelse. I en såkalt parallellitetsklausul forplikter Kroatia seg i tillegg å gi EFTA-landene minst like gode tollbetingelser som det som gis produkter fra EU.

4.7 Basistoll (artikkel 5)

Artikkel 5 fastsetter at basistollsatsen som skal danne utgangspunktet for tollreduksjon i henhold til frihandelsavtalen, skal være den gjeldende bestevilkårssats pr. 1. januar 2000. Avtalepartene forplikter seg til å justere basistoll-

satsen dersom bestevilkårsatsen blir redusert, for eksempel i samsvar med plikter som følger av multilaterale forhandlinger innenfor WTO.

4.8 Toll av fiskal karakter (artikkel 6)

Artikkel 6 presiserer at bestemmelsene i artikkel 4 (importtoll og avgifter med tilsvarende virkning) også skal gjelde for fiskaltoll.

4.9 Eksportoll og avgifter med tilsvarende virkning (artikkel 7)

Artikkel 7 fastlegger at det ikke skal innføres ny eksporttoll eller tiltak med tilsvarende virkning i handelen mellom partene, og at all eksisterende eksporttoll og tiltak med tilsvarende virkning skal avvikles fra ikrafttredelsesdatoen.

4.10 Kvantitative import- og eksportrestriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning (artikkel 8)

Artikkel 8 fastsetter at det ikke skal innføres nye kvantitative import- og eksportrestriksjoner eller tiltak med tilsvarende virkning i handelen mellom partene. Eksisterende restriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning skal avvikles fra ikrafttredelsesdatoen, med de unntak som er fastsatt for Kroatia i avtalens vedlegg IV. Dette innebærer at Kroatia kan beholde sitt system for lisensiering av eksport og import på noen industriprodukter, hovedsakelig petroleums- og metallprodukter. Kroatia er forpliktet til å avvikle dette lisensieringssystemet innen 4 år etter avtalens ikrafttredelse.

4.11 Statsmonopol (artikkel 9)

Artikkel 9 skal sikre at det ikke forekommer forskjellsbehandling av borgere tilhørende EFTA-stater og Kroatia med hensyn til innkjøps- og markedsføringsvilkår for varer, ved at partene forplikter seg til å gjennomføre en tilpasning av statsmonopoler som driver forretningsmessig virksomhet, med forbehold om de unntak som ligger i avtalens vedlegg VI. Vedlegg VI sier at artikkel 9 skal gjelde Liechtenstein og Sveits med hensyn til statsmonopolet for salt kun i den utstrekning disse statene må oppfylle tilsvarende forpliktelser under handelsforbindelser med EU og EFTA-statene.

4.12 Tekniske reguleringer (artikkel 10)

Artikkel 10 pålegger partene å samarbeide om tekniske reguleringer, standarder og samsvarsvurderinger, og arbeide mot all-europeiske løsninger. Partene forplikter seg videre til straks å holde konsultasjoner i Den blandede komité dersom en avtalepart anser at en annen avtalepart har truffet tiltak som trolig vil skape, eller har skapt en handelshindring, for på den måten å finne en hensiktsmessig løsning. Notifiseringsforpliktelsene reguleres av WTOs TBT-avtale om tekniske handelshindringer. EFTA-statene skal gjøre sine notifikasjoner til WTO tilgjengelig for Kroatia, og Kroatia skal notifisere direkte til EFTA-statene via EFTA-sekretariatet.

4.13 Veterinære og plantesanitære tiltak (artikkel 11)

Partene skal anvende sine reguleringer i saker av veterinære eller plantesanitære saker på en ikke-diskriminerende måte, og skal ikke innføre nye tiltak som hindrer handelen på en urimelig måte. Disse prinsippene skal anvendes i overensstemmelse med WTO-avtalen om veterinære og plantesanitære tiltak.

4.14 Intern beskatning og reguleringer (artikkel 12)

Artikkel 12 forplikter partene til å praktisere innenlands skattlegging og andre avgifter og forskrifter i samsvar med artikkel III i GATT 1994 og andre relevante WTO-avtaler. Eksportører kan ikke få refundert interne skatter som er større enn de skatter som direkte eller indirekte er pålagt produkter som eksporteres til en av avtalepartene.

4.15 Betaling og overføringer (artikkel 13)

Artikkel 13 slår fast at betalinger og betalingsoverføringer i forbindelse med handelen mellom en EFTA-stat og Kroatia ikke skal være underlagt restriksjoner. Partene skal avstå fra å innføre valutarestriksjoner eller administrative restriksjoner for innvilging, tilbakebetaling eller godkjenning av kortsiktige eller mellomlangsigtede kreditter til dekning av handelstransaksjoner hvor en valutainnlending deltar. Artikkelen slår videre fast at ingen restriktive tiltak skal gjelde for overføringer i tilknytning til investeringer.

4.16 Beskyttelse av immaterielle rettigheter (artikkel 14)

Artikkel 14 sikrer beskyttelse av immateriell eiendomsrett, herunder opphavsrettigheter og industrielle rettigheter. Artikkelen forplikter videre partene til å gi hverandres borgere minst like god behandling som de gir sine egne borgere og borgere fra noen annen stat. Fritak fra denne plikten må være i samsvar med relevante artikler i WTOs avtale om immaterielle rettigheter; TRIPS-avtalen. Partene er enige om å gjennomgå bestemmelsene om beskyttelse av industrielt rettsvern dersom dette anses nødvendig for å bedre beskyttelsesnivået ytterligere, eller for å unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes det aktuelle beskyttelsesnivå.

Avtalens vedlegg VII lister opp de internasjonale avtalene partene forplikter seg til å følge på dette området, i tillegg til de materielle standarder for hvilken beskyttelse som skal gis industrielle eiendomsrettigheter. I et tillegg til vedlegget forbeholder Norge seg retten til å unnta seg fra enkelte av forpliktelsene i vedlegget.

4.17 Offentlige anskaffelser (artikkel 15)

Partene erklærer i denne artikkelen at de ser det som et vesentlig mål å gjennomgå en effektiv liberalisering av sine respektive markeder for offentlige anskaffelser på grunnlag av likebehandling og gjensidighet. Partenes rettigheter og plikter med hensyn til offentlige anskaffelser skal dekkes av WTO-

avtalen om offentlige anskaffelser når alle parter har tiltrådt denne avtalen. Partene skal samarbeide i Den blandede komité, med mål om å oppnå liberalisering av markedene for offentlige anskaffelser utover det nivået som ligger i WTO-avtalen om offentlige anskaffelser. Dersom Kroatia ikke har tiltrådt WTO-avtalen for offentlige anskaffelser innen 1. januar 2004, skal Den blandede komité utarbeide regler basert på WTO-avtalen om offentlige anskaffelser.

4.18 Tjenester og investeringer (artikkel 16)

Partene anerkjenner den økende betydningen av handelen med tjenester og investeringer i deres økonomi. Partene skal samarbeide for å skape best mulig betingelser for å øke investeringene hos hverandre, og for å oppnå videre liberalisering og økt gjensidig åpning av markedet for handel med tjenester, tatt i betraktning det pågående arbeidet i WTO. Dersom en part til denne avtalen inngår en frihandelsavtale med en annen tredjepart som inneholder bestemmelser som gir bedre betingelser for handelen enn det partene til denne avtalen får, skal denne parten gis mulighet til å forhandle om tilsvarende behandling. Partene skal samarbeide om gjensidig anerkjennelse av lisenser og sertifikater. EFTA-statene og Kroatia skal, i Den blandede komité, gjennomgå utviklingen i handelen med tjenester for å videreutvikle relasjonene på dette området.

4.19 Generelle unntak (artikkel 17)

Artikkel 17 fastsetter at avtalen ikke skal være til hinder for forbud mot eller restriksjoner på import, eksport eller varer i transitt som er begrunnet ut fra hensynet til for eksempel offentlig moral, offentlig politikk og offentlig sikkerhet, vern av miljøet, med videre. Det presiseres at slike tiltak ikke skal kunne brukes som et middel for vilkårlig forskjellsbehandling eller skjulte handelsrestriksjoner i handelen mellom partene.

4.20 Unntak av sikkerhetsgrunner (artikkel 18)

Artikkel 18 slår fast at avtalen ikke skal være til hinder for at partene kan sette i verk nødvendige tiltak for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med deres grunnleggende sikkerhetsinteresser. Partene kan, etter bestemte vilkår, treffe tiltak for å beskytte sine vesentlige sikkerhetsinteresser, eller for å gjennomføre internasjonale forpliktelser eller nasjonal politikk som vedrører reguleringer av våpenhandel, eller spredning av masseødeleggelsesvåpen. Tilsvarende gjelder i krigstid eller i situasjoner med alvorlig internasjonal spenning.

4.21 Konkurranseregler vedrørende foretak (artikkel 19)

Artikkel 19 gir en oversikt over hvilke type avtaler og hva slags adferd mellom bedrifter som anses uforenlig med avtalen, dersom de har negativ virkning på handelen mellom partene. Dette gjelder alle avtaler mellom foretak, alle beslutninger truffet av foretak, og alle former for samordnet praksis mellom fore-

tak hvis formålet eller virkningen er å hindre, innskrenke eller vri konkurransen. Videre omfattes et eller flere foretaks utilbørlige utnyttelse av sin dominerende stilling. Det presiseres at disse bestemmelsene også gjelder virksomheten til offentlige foretak og foretak som er gitt særlige rettigheter, men at disse reglene ikke skal hindre dem i å utføre de oppgaver de er tillagt. Dersom reglene ikke overholdes skal Den blandede komité undersøke tilfellet. Dersom Den blandede komité ikke finner noen løsning, kan den berørte part ta passende tiltak i overensstemmelse med artikkel 28.

4.22 Subsidiær (artikkel 20)

Artikkel 20 fastslår at bruk av subsidier reguleres av eksisterende WTO-avtaler på området. Artikkelen sikrer innsyn ved at partene skal utveksle sine seneste notifikasjoner til WTO på området. Videre foreskriver avtalen en ekstra konsultasjonsrunde innenfor rammen av handelsavtalen før man eventuelt innleder subsidieundersøkelse eller går til sak mot hverandre i WTO. Formålet med dette er å søke å løse eventuelle problemer innenfor rammen av frihandelsavtalen.

4.23 Tiltak mot dumping (artikkel 21)

Artikkel 21 fastlegger at partenes plikter og rettigheter når det gjelder bruk av tiltak mot dumping skal dekkes av artikkel VI i GATT 1994, og avtalen om gjennomføringen av denne. Artikkel 21 sier videre at før partene setter i gang undersøkelser under GATT-avtalens artikkel VI, skal partene søke å finne en gjensidig akseptabel løsning.

4.24 Sektorielle og regionale vanskeligheter (artikkel 22)

Artikkel 22 åpner for bruk av krisetiltak dersom det oppstår en økning av importen av et produkt i et omfang og under forhold som forårsaker eller truer med å forårsake alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende produkter eller direkte konkurrerende produkter. Slike tiltak kan også benyttes ved alvorlige forstyrrelser i tilknyttede sektorer av økonomien, eller ved vanskeligheter som kan føre til en alvorlig forverring i den økonomiske situasjonen i en region. Slike tiltak skal ikke overgå det som er nødvendig for å godtgjøre for de vanskelighetene som er oppstått. Tiltakene skal også gradvis reduseres, og senest være fjernet i løpet av et år, unntaksvis maksimalt etter tre år. Partene som setter i verk et tiltak skal informere Den blandede komité, og tilby den andre parten kompensasjon i form av tilsvarende handelsliberalisering på andre varer. Den blandede komité kan ta de nødvendige avgjørelser for å løse situasjonen. Dersom Den blandede komité ikke tar noen avgjørelse innen 30 dager, kan den importerende part ta passende tiltak for å løse problemet, og den andre part kan sette i verk mottiltak. Partene skal velge de tiltak som minst forstyrrer denne avtalen. I krisetilfeller kan midlertidige tiltak iverksettes umiddelbart, samtidig med at de andre avtaleparter og Den blandede komité informeres.

4.25 Videreeksport og alvorlig knapphet (artikkel 23)

Artikkel 23 fastslår at vernetiltak kan iverksettes dersom en avtalepart eksporterer til en annen avtalepart, og denne videreeksporterer til et land utenfor avtaleområdet som den førstnevnte avtaleparten opprettholder kvantitative eksportrestriksjoner, eksporttoll eller tiltak med tilsvarende virkning overfor med hensyn til vedkommende produkt. Vernetiltak kan også iverksettes ved alvorlig knapphet på et produkt som er av vesentlig betydning for den eksporterende avtalepart, eller når det er fare for at det kan oppstå slik knapphet. Den blandede komité skal notiseres, og kan ta de nødvendige avgjørelser for å få slutt på situasjonen. Dersom den blandede komité ikke tar noen avgjørelse innen 30 dager, kan den importerende part ta passende tiltak for å løse problemet. Partene skal velge de tiltak som minst forstyrrer denne avtalen. I krisetilfeller kan midlertidige tiltak iverksettes umiddelbart, samtidig med at de andre avtaleparter og Den blandede komité informeres.

4.26 Vanskeligheter med betalingsbalansen (artikkel 24)

Artikkel 24 fastslår at partene skal bestrebe seg på å unngå å pålegge restriktive tiltak av hensyn til betalingsbalansen. Dersom en av avtalepartene har alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen, eller det er umiddelbar fare for at slike vanskeligheter kan oppstå, tillates det under noen forutsetninger, og i tråd med vilkårene i GATT 1994, at det iverksettes handelsbegrensende tiltak. Tiltakene skal være begrenset i tid, ikke-diskriminerende, og ikke gå lenger enn det som er nødvendig for å avhjelpe situasjonen. Bruken av slike tiltak skal dekkes av de respektive bestemmelser i artikkel XV i GATT 1994.

4.27 Den blandede komité (artikkel 25 og 26)

Artikkel 25 og 26 inneholder bestemmelser om Den blandede komité, som har til oppgave å administrere og overvåke gjennomføringen av avtalen. Den blandede komité skal, dersom en avtalepart ber om det, møtes ved behov, og vanligvis en gang annenhvert år for å følge opp avtalen. Den blandede komité kan ta beslutninger innenfor avtalens virkeområde og kan gi anbefalinger på andre områder. Mulighetene for ytterligere fjerning av handelshindringer mellom partene skal også løpende vurderes av komiteen. Alle avtalepartene er representert i komiteen, som tar beslutninger ved gjensidig forståelse. Komiteen bestemmer sin egen forretningsorden, og kan beslutte å opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper som den anser som nødvendig for å gjennomføre de pålagte oppgaver.

4.28 Oppfyllelse av forpliktelser og konsultasjoner (artikkel 27)

Artikkel 27 sier at partene forplikter seg til å treffe de nødvendige tiltak for å sikre at avtalen gjennomføres, og at deres forpliktelser overholdes. Dersom det oppstår uenigheter angående tolkningen eller anvendelsen av avtalen, skal partene samarbeide for å oppnå en gjensidig tilfredsstillende løsning. Enhver part kan be om konsultasjoner med en annen part angående saker som anses å påvirke driften av denne avtalen. Konsultasjoner skal forgå i Den blandede komité.

4.29 Midlertidige tiltak (artikkel 28)

Dersom en EFTA-stat eller Kroatia vurderer at den andre parten ikke har oppfylt sine forpliktelser til denne avtalen, og Den blandede komité ikke har kommet frem til noen felles akseptabel løsning innen tre måneder, kan den berørte part ta midlertidige, balanserende tiltak som er passende, og strengt nødvendige for å godtgjøre for ubalansen. Tiltakene skal umiddelbart notifiseres til partene og til Den blandede komité. Tiltakene skal avskaffes når forholdene ikke lenger kan rettferdiggjøre tiltakene, eller hvis tvisten forelegges voldgiftsdomstolen.

4.30 Voldgift (artikkel 29)

Twister mellom partene i forbindelse med tolkningen av rettigheter og plikter til avtalen, som ikke er blitt avgjort gjennom direkte konsultasjoner i Den blandede komité, kan henvises til voldgift. Innretningen og funksjonen til voldgiftsdomstolen dekkes av vedlegg VIII.

4.31 Utviklingsklausul (artikkel 30)

I artikkel 30 forplikter partene seg til å undersøke muligheten for å utvikle og utdype samarbeidet, og utvide dette til områder som ikke allerede omfattes av avtalen. I dette arbeidet skal partene ta hensyn til den videre utvikling i de internasjonale økonomiske relasjonene blant annet innenfor WTO. Slike endringer kan forhandles frem i Den blandede komité, og skal ratifiseres eller godkjennes av hver enkelt avtalepart i samsvar med deres egne prosedyrer.

4.32 Faglig bistand (artikkel 31)

Artikkel 31 sier at avtalepartene, for å lette gjennomføringen av denne avtalen, skal bli enige om en passende ramme for faglig bistand, særlig innenfor industrielt rettsvern, tollsaker og tekniske reguleringer. De skal også samordne innsatsen med aktuelle internasjonale organisasjoner.

4.33 Vedlegg (artikkel 32)

Artikkel 32 slår fast at avtalens vedlegg utgjør en integrert del av avtalen. Vedleggene kan endres ved vedtak i Den blandede komité.

4.34 Endringer (artikkel 33)

Artikkel 33 slår fast at endringer i avtalen, utover endringer i vedleggene, først skal godkjennes av Den blandede komité, og deretter legges frem for avtalepartene til godkjenning. Endringene trer i kraft den første dagen av den tredje måneden etter ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning.

4.35 Handelsforbindelser som reguleres av denne avtale (artikkel 34)

Artikkel 34 slår fast at avtalen gjelder for handelsforbindelser mellom de enkelte EFTA-stater på den ene side og Kroatia på den annen side, men ikke for handelsforbindelser mellom de enkelte EFTA-stater, med mindre noe annet er fastsatt i avtalen.

4.36 Territoriell anvendelse (artikkel 35)

Artikkel 35 gir frihandelsavtalen anvendelse på avtalepartens territorier. Avtalens vedlegg IX gir Norge rett til ved ratifikasjon å unnta Svalbard fra avtalens geografiske virkeområde, med unntak av de bestemmelser som gjelder handelen med varer. Norge vil benytte seg av denne retten.

Svalbardtraktatens likebehandlingsprinsipp innebærer at dersom frihandelsavtalen ble gjort gjeldende på Svalbard, vil dette i prinsippet kunne få utilsiktede følger for de rettigheter Norge må tilstå partene i Svalbardtraktaten.

Frihandelsavtalen anses ikke å gi partene mer omfattende rettigheter med hensyn til import og eksport av varer enn de rettigheter Svalbardtraktaten gir partene i denne. På bakgrunn av dette ble det under forhandlingene med Kroatia ikke ansett som nødvendig å anmode om unntak for frihandelsavtalens anvendelse på Svalbard når det gjelder handelen med varer. Unntaket får dermed bare virkning for rettigheter som gis under andre deler av frihandelsavtalen, i første rekke regelverket for offentlige anskaffelser og handel med tjenester, som forutsettes utviklet innenfor rammen av frihandelsavtalens artikkel 15 (Offentlige anskaffelser) og artikkel 16 (Tjenester og investeringer). Unntakene vil også kunne få virkning ved utvidelse av avtalens virkeområde på andre områder i henhold til avtalens utviklingsklausul (artikkel 30).

De samme vurderinger som ble gjort under forhandlingene om frihandelsavtalen når det gjelder forholdet til partene i Svalbardtraktaten ligger også til grunn for at EØS-avtalen, som blant annet omfatter bestemmelser om offentlige anskaffelser og handel med tjenester, ikke får anvendelse på Svalbard. I samsvar med dette er det EFTA-avtalen (Stockholmskonvensjonen) og Norges frihandelsavtale med EU, som gjelder for handelen mellom EØS-land og denne del av Norges territorium.

4.37 Tollunioner, frihandelsområder, grensehandel og andre preferanseavtaler (artikkel 36)

Artikkel 36 viser til handelsvilkår som er regulert av andre avtaler. Frihandelsavtalen skal ikke være til hinder for videreføring og opprettelse av tollunioner, frihandelsområder, grensehandelsordninger eller andre preferanseavtaler.

4.38 Tiltredelse (artikkel 37)

I artikkel 37 går det frem at alle stater som er medlem av EFTA kan tiltre frihandelsavtalen, etter godkjenning av Den blandede komité.

4.39 Oppsigelse og opphør (artikkel 38)

Artikkel 38 slår fast at avtalen, gjennom diplomatiske kanaler, kan sies opp med seks måneders varsel. Dersom Kroatia sier opp avtalen skal den opphøre ved utløpet av oppsigelsesperioden. Dersom en EFTA-stat trekker seg fra EFTA-konvensjonen, slutter staten å være part i frihandelsavtalen fra den dagen oppsigelsen trer i kraft.

4.40 Ikrafttredelse (artikkel 39)

Artikkel 39 slår fast at denne avtalen krever ratifikasjon eller godkjenning, og at ratifikasjons- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos depositaren. Avtalen skal tre i kraft 1. januar 2002 for de land som har sluttet seg til, under forutsetning av at også Kroatia har ratifisert avtalen. I motsatt tilfelle trer den i kraft tre måneder etter ratifikasjon. Avtalen kan også anvendes midlertidig forutsatt at Kroatia har sluttet seg til avtalen.

4.41 Depositatar (artikkel 40)

Artikkel 41 slår fast at Norges regjering er depositar for avtalen. Dette innebærer at Norge har ansvaret for å oppbevare avtalen og orientere alle avtalepartene om deponering av ethvert ratifikasjonsdokument eller godkjenningsinstrument om iverksettelse av avtalen og om endringer i avtalen som blir gjort etter framgangsmåten som er fastsatt i artikkel 33. Dette gjelder også opphør og eventuelle oppsigelser av avtalen.

4.42 Den bilaterale landbruksprotokollen

Landbruksprotokollen inneholder lister over tollkonsesjoner fra henholdsvis norsk og kroatisk side, og opprinnelsesregler for handelen med landbruksvarer. Den inneholder videre en klausul som forplikter partene til å søke å oppnå en økning i handelen med landbruksvarer.

4.43 Tilleggsprotokollen («Record of Understanding»)

En egen tilleggsprotokoll er avtalt mellom avtalepartene. Selv om tilleggsprotokollen ikke formelt er en del av avtalen utgjør den en viktig ramme for forståelsen og gjennomføringen av avtalen. Protokollen utgjør presiseringer fra en eller flere av avtalepartenes side når det gjelder avtalens gjennomføring, og en erklært vilje til å utvide avtalen på bestemte områder.

5 Vurderinger og tilråding

Frihandelsavtalen mellom EFTA og Kroatia og den bilaterale landbruksprotokollen mellom Norge og Kroatia medfører ikke særlige budsjettmessige konsekvenser for Norge.

Utover vanlige oppgaver i forbindelse med Den blandede komité, samt toll- og opprinnelsesrelaterte regler, vil ikke avtalen og landbruksprotokollen ha administrative konsekvenser.

Frihandelsavtalen med tilhørende vedlegg er lagt frem for Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet, Fiskeridepartementet, Justisdepartementet, Landbruksdepartementet og Miljøverndepartementet, som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted. Den bilaterale landbruksprotokollen er lagt frem for Landbruksdepartementet som anbefaler at den inngås. Nærings- og handelsdepartementet tilrår at frihandelsavtalen og den bilaterale landbruksprotokollen inngås. Utenriksdepartementet slutter seg til dette.

Utenriksdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg og protokoller mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001 (frihandelsavtale).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg og protokoller mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001 (frihandelsavtale), i samsvar med et vedlagt forslag.

**Forslagtil vedtak om samtykke til
ratifikasjon av en avtale med
tilhørende vedlegg og protokoller
mellom EFTA-statene og Republikken
Kroatia, undertegnet i Vaduz 21 juni
2001 (frihandelsavtale)**

I

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en avtale med tilhørende vedlegg og protokoller mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia, undertegnet i Vaduz 21. juni 2001 (frihandelsavtale)

Vedlegg 1

Agreement between the EFTA states and the Republic of Croatia

Preamble

The Republic of Iceland, the Principality of Liechtenstein, the Kingdom of Norway, the Swiss Confederation (hereinafter called the EFTA States), on the one part,

and the Republic of Croatia (hereinafter called Croatia), on the other, hereinafter collectively referred to as the Parties:

Recalling their intention to participate actively in the process of economic integration in Europe and expressing their preparedness to co-operate in seeking ways and means to strengthen this process;

Considering the importance of the links existing between the EFTA States and Croatia, in particular the Declaration on Co-operation signed in Zurich 19 June 2000, and recognising the common wish to strengthen these links, thus establishing close and lasting relations;

Reaffirming the EFTA States' and Croatia's commitment and readiness to support the Stability Pact for South Eastern Europe;

Reaffirming their commitment to pluralistic democracy based on the rule of law, human rights, including rights of persons belonging to minorities, and fundamental freedoms, and recalling the principles of the United Nations Charter;

Desiring to create favourable conditions for the development and diversification of trade between them and for the promotion of commercial and economic co-operation in areas of common interest on the basis of equality, mutual benefit, non-discrimination and international law;

Building on their respective rights and obligations under the Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization (hereinafter referred to as «the WTO») and other multilateral and bilateral instruments of co-operation;

Determined to implement this Agreement with the objectives to preserve and protect the environment and to ensure an optimal use of natural resources in accordance with the principles of sustainable development;

Declaring their readiness to examine, in the light of any relevant factor, the possibility of developing and deepening their economic relations in order to extend them to fields not covered by this Agreement;

Convinced that this Agreement will create conditions encouraging economic, trade and investment relations between them;

HAVE DECIDED, in pursuit of the above, to conclude the following Agreement (hereinafter called this Agreement):

Article 1

Objectives

1. The EFTA States and Croatia shall establish a free trade area in accord-

- ance with the provisions of this Agreement.
2. The objectives of this Agreement, which is based on trade relations between market economies and on the respect of democratic principles and human rights, are:
 - a) to promote, through the expansion of reciprocal trade, the harmonious development of the economic relations between the EFTA States and Croatia and thus to foster in the EFTA States and in Croatia the advance of economic activity, the improvement of living and employment conditions, and increased productivity and financial stability;
 - b) to provide fair conditions of competition for trade between the Parties;
 - c) to contribute in this way, by the removal of barriers to trade, to European economic integration and to the harmonious development and expansion of world trade.

Article 2

Scope

1. This Agreement shall apply:
 - a) to products falling within Chapters 25 to 97 of the Harmonized Commodity Description and Coding System (HS), excluding the products listed in Annex I;
 - b) to fish and other marine products as provided for in Annex II, originating in an EFTA State or Croatia.
2. Croatia and each individual EFTA State have concluded agreements on trade in agricultural products on a bilateral basis. These agreements form part of the instruments establishing a free trade area between the EFTA States and Croatia.

Article 3

Rules of origin and co-operation in customs administration

1. Annex III lays down the rules of origin and methods of administrative co-operation.
2. Annex IV lays down the rules for mutual administrative assistance in customs matters.

Article 4

Customs duties on imports and charges having equivalent effect

1. No new customs duties on imports or charges having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Croatia.
2. The Parties shall abolish on the date of entry into force of this Agreement all customs duties on imports and any charges having equivalent effect on products originating in an EFTA State or Croatia, except as provided for in Annex V.

Article 5

Basic duties

1. For each product the basic duty, to which the successive reductions set out in this Agreement are to be applied, shall be the most-favoured-nation rate of duty (MFN rate) applied on 1 January 2001.
2. If, before, by or after entry into force of this Agreement, any tariff reduction is applied on an erga omnes basis, in particular reductions in accordance with commitments resulting from multilateral negotiations under the WTO, such reduced duties shall replace the basic duties referred to in paragraph 1 as from the date when such reductions are applied, or from the entry into force of this Agreement if this is later.
3. The reduced duties calculated in accordance with Annex V shall be applied rounded to the first decimal place or, in case of specific duties, to the second decimal place.

Article 6

Customs duties of a fiscal nature

The provisions of Article 4 shall also apply to customs duties of a fiscal nature.

Article 7

Customs duties on exports and charges having equivalent effect

1. No new customs duties on exports or charges having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Croatia.
2. The Parties shall abolish on the date of entry into force of this Agreement all customs duties on exports and any charges having equivalent effect on products originating in an EFTA State or Croatia.

Article 8

Quantitative restrictions on imports or exports and measures having equivalent effect

1. No new quantitative restrictions on imports or exports or measures having equivalent effect shall be introduced in trade between the EFTA States and Croatia.
2. The Parties shall abolish on the date of entry into force of this Agreement quantitative restrictions on imports and exports and measures having equivalent effect on products originating in an EFTA State or Croatia.

Article 9

State monopolies

1. The EFTA States and Croatia shall ensure that any state monopoly of a commercial character be adjusted, with the exceptions laid down in Annex VI, so that with the entry into force of this Agreement no discrimination regarding the conditions under which goods are procured and marketed will exist between nationals of the EFTA States and of Croatia. These goods shall be procured and marketed in accordance with commercial considerations.
2. The provisions of this Article shall apply to any body through which the competent authorities of the Parties, in law or in fact, either directly or indirectly supervise, determine or appreciably influence imports or exports between the Parties. These provisions shall likewise apply to monopolies delegated by the State to other bodies.

Article 10

Technical regulations

1. The Parties shall co-operate in the field of technical regulations, standards and conformity assessment; and through appropriate measures promote in particular Europe-wide solutions. The Joint Committee shall establish guidelines for the implementation of this paragraph.
2. The Parties agree to hold immediate consultations in the framework of the Joint Committee in case a Party considers that another Party has taken measures which are likely to create, or have created, a technical obstacle to trade, in order to find an appropriate solution.
3. The Parties» obligations to notify draft technical regulations shall be governed by the provisions of the WTO Agreement on Technical Barriers to Trade.

Article 11

Sanitary and phytosanitary measures

1. The Parties shall apply their regulations in sanitary and phytosanitary matters in a non-discriminatory fashion and shall not introduce any new measures that have the effect of unduly obstructing trade.
2. The principles set out in paragraph 1 shall be applied in accordance with the WTO Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures.

Article 12

Internal taxation and regulations

1. The Parties commit themselves to apply any internal taxes and other charges and regulations in accordance with Article III of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994 (hereinafter referred to as «the GATT 1994») and other relevant WTO Agreements.
2. Exporters may not benefit from repayment of internal taxation in excess of

the amount of direct or indirect taxation imposed on products exported to the territory of one of the Parties.

Article 13

Payments and Transfers

1. Payments relating to trade between an EFTA State and Croatia and the transfer of such payments to the territory of the Party where the creditor resides, shall be free from any restrictions.
2. The Parties shall refrain from any currency exchange or administrative restrictions on the grant, repayment or acceptance of short and medium-term credits covering commercial transactions in which a resident participates.
3. No restrictive measures shall apply to transfers related to investments and in particular to the repatriation of amounts invested or reinvested and of any kind of revenues stemming therefrom.

Article 14

Protection of intellectual property

1. The Parties shall grant and ensure adequate, effective and non-discriminatory protection of intellectual property rights, and provide for measures for the enforcement of such rights against infringement thereof, counterfeiting and piracy, in accordance with the provisions of this Article, Annex VII to this Agreement and the international agreements referred to therein.
2. The Parties shall accord to each others» nationals treatment no less favourable than that they accord to their own nationals. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of Article 3 of the WTO Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (hereinafter referred to as «the TRIPS Agreement»).
3. The Parties shall grant to each others» nationals treatment no less favourable than that accorded to nationals of any other State. In accordance with Article 4, paragraph (d) of the TRIPS Agreement, any advantage, favour, privilege or immunity deriving from international agreements in force before this Agreement and notified to the other Parties at the latest six months after the entry into force of this Agreement, shall be exempted from this obligation, provided that it does not constitute an arbitrary or unjustifiable discrimination of nationals of the other Parties. The Parties shall be exempted from the notification if they have already made such notification to the TRIPS Council. Exemptions from this obligation must be in accordance with the substantive provisions of the TRIPS Agreement, in particular Articles 4 and 5 thereof.
4. The Parties agree, upon request of any Party, to review the provisions on the protection of intellectual property rights contained in the present Article and in
5. Annex VII, with a view to further improving the levels of protection and to avoid or remedy trade distortions caused by actual levels of protection of intellectual property rights.

Article 15

Public procurement

1. The Parties consider the effective liberalisation of their respective public procurement markets on the basis of non-discrimination and reciprocity, as an integral objective of this Agreement.
2. The rights and obligations of the Parties in respect of public procurement shall be governed by the WTO Agreement on Government Procurement upon all the Parties' accession. The Parties shall co-operate in the Joint Committee, with the aim of achieving liberalisation of public procurement markets beyond the level of the WTO Agreement on Public Procurement.
3. If Croatia has not acceded to the WTO Agreement on Government Procurement by 1 January 2004, the Parties shall elaborate rules on public procurement within the framework of the Joint Committee. These rules shall be based on the WTO Agreement on Government Procurement. Croatia shall endeavour to accede to the WTO Agreement on Government Procurement as soon as possible.

Article 16

Services and investments

1. The Parties recognise the increasing importance of trade in services and investment in their economies. In their efforts to gradually develop and broaden their co-operation, they will co-operate with the aim of creating the most favourable conditions for expanding investment between them and achieving further liberalisation and additional mutual opening of markets for trade in services, taking into account on-going work under the auspices of the WTO.
2. If, after the entry into force of this Agreement, a Party concludes a free trade agreement with any third country or group of countries that contains provisions providing for a better treatment with respect to any measure affecting trade in services or investors and their investments than the treatment granted to another Party, that Party shall, upon request by another Party, provide adequate opportunity for that Party to enter into negotiation with a view to obtaining equivalent treatment.
3. Upon request of a Party, the requested Party shall endeavour to provide information on measures that may have an impact on trade in services or investment.
4. The Parties shall encourage the relevant bodies in their respective territories to co-operate with a view to achieving mutual recognition for licensing and certification of professional service providers.
5. The EFTA States and Croatia will, in the Joint Committee, review developments related to investments and trade in services with a view to developing and deepening their relations under this Agreement in these fields.

Article 17

General exceptions

This Agreement shall not preclude prohibitions or restrictions on imports, exports or goods in transit justified on grounds of public morality, public policy or public security; the protection of health and life of humans, animals or plants and the environment; the protection of national treasures possessing artistic, historic or archaeological value; the protection of intellectual property; rules relating to gold or silver; or the conservation of exhaustible natural resources, if such measures are made effective in conjunction with restrictions on domestic production or consumption. Such prohibitions or restrictions shall not, however, constitute a means of arbitrary discrimination or a disguised restriction on trade between the Parties.

Article 18

Security exceptions

Nothing in this Agreement shall prevent a Party from taking any measures which it considers necessary:

- a) to prevent the disclosure of information contrary to its essential security interests;
- b) for the protection of its essential security interests or for the implementation of international obligations or national policies
 - i. relating to the traffic in arms, ammunition and implements of war, provided that such measures do not impair the conditions of competition in respect of products not intended for specifically military purposes, and to such traffic in other goods, materials and services as is carried on directly or indirectly for the purpose of supplying a military establishment; or
 - ii. relating to the non-proliferation of biological and chemical weapons, nuclear weapons or other nuclear explosive devices; or
 - iii. taken in time of war or other serious international tension.

Article 19

Rules of competition concerning undertakings

1. The following are incompatible with the proper functioning of this Agreement in so far as they may affect trade between an EFTA State and Croatia:
 - a) all agreements between undertakings, decisions by associations of undertakings and concerted practices between undertakings which have as their object or effect the prevention, restriction or distortion of competition;
 - b) abuse by one or more undertakings of a dominant position in the territories of the Parties as a whole or in a substantial part thereof.
2. The provisions of paragraph 1 shall also apply to the activities of public undertakings, and undertakings for which the Parties grant special or

exclusive rights, in so far as the application of these provisions does not obstruct the performance, in law or in fact, of the particular public tasks assigned to them.

3. The provisions of paragraphs 1 and 2 shall not be construed such as to create any direct obligations for undertakings.
4. If a Party considers that a given practice is incompatible with the provisions of paragraphs 1 and 2, the Parties concerned shall give to the Joint Committee all the assistance required in order to examine the case and, where appropriate, eliminate the practice objected to. If the Party in question fails to put an end to the practice objected to within the period fixed by the Joint Committee or if the Joint Committee fails to reach an agreement after consultations, or after thirty days following referral for such consultations, the Party concerned may adopt the appropriate measures to deal with the difficulties resulting from the practice in question. The application and removal of such measures shall be governed by Article 28.

Article 20

Subsidies

1. The rights and obligations of the Parties relating to subsidies and countervailing measures shall be governed by Article XVI of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, except as otherwise provided for in this Article.
2. The Parties shall ensure transparency of subsidies by exchanging their most recent notifications to the WTO pursuant to Article XVI:1 of the GATT 1994 and the WTO Agreement on Subsidies and Countervailing Measures.
3. Before an EFTA State or Croatia, as the case may be, initiates an investigation to determine the existence, degree and effect of any alleged subsidy in Croatia, or in an EFTA State, as provided for in Article 11 of the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, the Party considering initiating an investigation shall notify in writing the Party whose goods are subject to investigation and allow for a 30 day period with a view to finding a mutually acceptable solution. The consultations shall take place in the Joint Committee if any Party so requests within 10 days from the receipt of the notification.

Article 21

Anti-dumping

1. The rights and obligations of the Parties in respect of the application of anti-dumping measures shall be governed by Article VI of the GATT 1994 and the Agreement on Implementation of Article VI of the GATT 1994.
2. After an EFTA State or Croatia, as the case may be, receives a properly documented application and before initiation of an investigation under the provisions of the Agreement referred to in paragraph 1, that Party shall notify in writing the Party whose goods are allegedly being dumped and allow for consultations with a view to finding a mutually acceptable solu-

tion. The outcome of the consultations shall be communicated to the other Parties.

3. The Parties shall, upon request of any Party, meet in the Joint Committee to review the contents of this Article.

Article 22

Sectoral and regional difficulties

1. Where any product of a Party, as a result of this Agreement, is being imported into the territory of the other Party in such increased quantities and under such conditions as to cause or threaten to cause:
 - a) serious injury to the domestic industry of like or directly competitive products in the territory of the importing Party; or
 - b) serious disturbances in any sector of the economy or difficulties which could bring about serious deterioration in the economic situation of a region of the importing Party, the importing Party may take appropriate measures under the conditions and in accordance with the procedures laid down in this Article.
2. Such measures shall not exceed what is necessary to remedy the difficulties which have arisen and shall consist of the suspension of the further reduction of any applicable rate of duty provided for under this Agreement for the product concerned or the increase of the rate of duty for that product to a level not to exceed the lesser of the most-favoured nation (MFN) rate of duty in effect at the time the action is taken, or the MFN applied rate of duty in effect on the day immediately preceding the day of the entry into force of this Agreement.
3. Such measures shall contain clear elements progressively leading to their elimination during a period not exceeding one year. In very exceptional circumstances, measures may be taken up to a total maximum period of three years. No such measures shall be applied to the import of a product, which has previously been subject to such a measure for a period of, at least, three years since the expiry of the measure.
4. The Party intending to take measures under this Article shall promptly notify the other Parties and the Joint Committee thereof and simultaneously offer the other Parties compensation in the form of substantially equivalent trade liberalisation in relation to the imports from the other Parties.
5. The Joint Committee shall examine the difficulties and may take any decisions needed to put an end to such difficulties. In the absence of such a decision within 30 days of the matter being referred to the Joint Committee, the importing Party may adopt the appropriate measures to remedy the problem, and, in absence of mutually agreed compensation, the Party against whose product the measure is taken may take compensatory action. The measures and the compensatory action shall be immediately notified to the Joint Committee. The compensatory action shall consist of concessions having substantially equivalent trade effects or concessions substantially equivalent to the value of the additional duties expected to result from the emergency action. In the selection of measures and com-

pensatory action, priority must be given to the action which least disturb the functioning of the arrangements in this Agreement.

6. Where exceptional and critical circumstances requiring immediate action make prior information or examination, as the case may be, impossible, the Party concerned may forthwith apply temporary measures necessary to deal with the situation and shall immediately inform the other Parties and the Joint Committee thereof.
7. The measures and the compensatory action taken shall be the subject of periodic consultations within the Joint Committee with a view to establishing a timetable for their elimination as soon as circumstances permit.

Article 23

Re-export and serious shortage

1. Where compliance with the provisions of Articles 7 and 8 leads to:
 - a) re-export to a third country against which the exporting Party maintains, for the product concerned, quantitative export restrictions, export duties or measures or charges having equivalent effect; or
 - b) a serious shortage, or threat thereof, of a product essential to the exporting Party; and where the situations referred to above give rise or are likely to give rise to major difficulties for the exporting Party, that Party may take appropriate measures.
2. The Party intending to take measures under this Article shall promptly notify the other Parties and the Joint Committee thereof. The Joint Committee shall examine the situation and may take any decisions needed to put an end to it. In the absence of such a decision within 30 days of the matter being referred to the Joint Committee, the Party concerned adopt the appropriate measures to remedy the problem. The measures shall be immediately notified to the Joint Committee. In the selection of measures priority must be given to the action which least disturbs the functioning of this Agreement.
3. Where exceptional and critical circumstances requiring immediate action make prior information or examination, as the case may be, impossible, the Party concerned may forthwith apply temporary measures necessary to deal with the situation and shall immediately inform the other Parties and the Joint Committee thereof.
4. The measures taken shall be the subject of periodic consultations within the Joint Committee with a view to their elimination as soon as circumstances permit.

Article 24

Balance of payments difficulties

1. The Parties shall endeavour to avoid the imposition of restrictive measures for balance of payments purposes.
2. A Party in serious balance of payments difficulties, or under imminent threat thereof, may, in accordance with the conditions established under

the GATT 1994 and the Understanding on the Balance-of-Payments Provisions thereof, adopt trade restrictive measures, which shall be of limited duration and non-discriminatory, and may not go beyond what is necessary to remedy the balance of payments situation. The application of such measures shall be governed by the respective provisions of Article XV of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994.

Article 25

The Joint Committee

1. The implementation of this Agreement shall be supervised and administered by a Joint Committee which shall simultaneously act under the Declaration signed in Zurich in June 2000. Each Party shall be represented in the Joint Committee.
2. For the purpose of the proper implementation of this Agreement, the Parties shall exchange information and, at the request of any Party, shall hold consultations within the Joint Committee. The Joint Committee shall keep under review the possibility of further removal of the obstacles to trade between the EFTA States and Croatia.
3. The Joint Committee may take decisions in the cases provided for in this Agreement. On other matters the Joint Committee may make recommendations.

Article 26

Procedures of the Joint Committee

1. For the proper implementation of this Agreement the Joint Committee shall, upon request of any Party, meet whenever necessary but normally every two years.
2. The Joint Committee shall act by common agreement.
3. If a representative in the Joint Committee of a Party has accepted a decision subject to the fulfilment of constitutional requirements, the decision shall enter into force, if no later date is contained therein, on the date the lifting of the reservation is notified.
4. For the purpose of this Agreement the Joint Committee shall adopt its rules of procedure which shall, inter alia, contain provisions for convening meetings and for the designation of the Chairman and his/her term of office.
5. The Joint Committee may decide to set up such sub-committees and working parties, as it considers necessary to assist it in accomplishing its tasks.

Article 27

Fulfilment of obligations and consultations

1. The Parties shall take all necessary measures to ensure the fulfilment of their obligations under this Agreement. Should any divergency with

respect to the interpretation and application of this Agreement arise, the Parties shall make every attempt through co-operation and consultations to arrive at a mutually satisfactory resolution.

2. Any Party may request in writing consultations with any other Party regarding any actual or proposed measure or any other matter that it considers might affect the operation of this Agreement. The Party requesting consultations shall at the same time notify the other Parties in writing thereof and supply all relevant information.
3. The consultations shall take place in the Joint Committee if any of the Parties so request within 10 days from the receipt of the notification referred to in paragraph 2, with a view to find a commonly acceptable solution.

Article 28

Provisional measures

If an EFTA State considers that Croatia has, or if Croatia considers that an EFTA State has failed to fulfil an obligation under this Agreement and the Joint Committee has failed to arrive at a commonly acceptable solution within 3 months, the Party concerned may take such provisional rebalancing measures as are appropriate and strictly necessary to remedy the imbalance. Priority shall be given to such measures as will least disturb the functioning of the Agreement. The measures taken shall be notified immediately to the Parties and to the Joint Committee, which shall hold regular consultations with a view to their abolition. The measures shall be abolished when conditions no longer justify their maintenance, or if the dispute is submitted to arbitration when an arbitral award has been rendered and complied with.

Article 29

Arbitration

1. Disputes between the Parties to this Agreement, relating to the interpretation of rights and obligations under this Agreement, which have not been settled through direct consultations or in the Joint Committee within 90 days from the date of the receipt of the request for consultations, may be referred to arbitration by any Party to the dispute by means of a written notification addressed to the other Party to the dispute. A copy of this notification shall be communicated to all Parties to this Agreement. Where more than one Party requests the submission to an arbitral tribunal of a dispute with the same Party relating to the same question a single arbitral tribunal should be established to consider such disputes whenever feasible.
2. The constitution and functioning of the arbitral tribunal shall be governed by Annex VIII. The award of the arbitral tribunal shall be final and binding upon the Parties to the dispute.

Article 30

Evolutionary clause

1. The Parties undertake to review the present Agreement in light of further developments in international economic relations, i.a. in the framework of the WTO and to examine in this context, and in the light of any relevant factor, the possibility of further developing and deepening the co-operation under this Agreement and to extend it to areas not covered therein. The Parties may instruct the Joint Committee to examine this possibility and, where appropriate, to make recommendations to them, particularly with a view to opening up negotiations.
2. Agreements resulting from the procedure referred to in paragraph 1 will be subject to ratification or approval by the Parties in accordance with their own procedures.

Article 31

Technical assistance

In order to facilitate the implementation of this Agreement the Parties shall agree upon appropriate modalities for technical assistance and co-operation of their respective authorities, in particular in the fields of intellectual property, customs matters and technical regulations. To this end, they shall co-ordinate efforts with relevant international organisations.

Article 32

Annexes

The Annexes to this Agreement are an integral part of it. The Joint Committee may decide to amend the Annexes.

Article 33

Amendments

1. Amendments to this Agreement other than those referred to in Article 32 shall, after approval by the Joint Committee, be submitted to the Parties for ratification, acceptance or approval.
2. Unless otherwise agreed by the Parties, amendments shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of the last instrument of ratification, acceptance or approval.
3. The text of the amendments as well as the instruments of acceptance shall be deposited with the Depositary.

Article 34

Trade relations governed by this Agreement

This Agreement applies to trade relations between, on the one side, the individual EFTA States and, on the other side, Croatia, but not to the trade relations between individual EFTA States, except if otherwise provided for in this Agreement.

Article 35

Territorial application

This Agreement shall apply to the territories of the Parties except as provided for in Annex IX.

Article 36

Customs unions, free trade areas, frontier trade and other preferential agreements

This Agreement shall not prevent the maintenance or establishment of customs unions, free trade areas, arrangements for frontier trade and other preferential agreements to the extent that these do not negatively affect the trade regime provided for by this Agreement.

Article 37

Accession

1. Any State, Member of the European Free Trade Association, may accede to this Agreement, provided that the Joint Committee decides to approve its accession, to be negotiated between the acceding State and the Parties concerned, on such terms and conditions as may be set out in that decision. The instrument of accession shall be deposited with the Depositary.
2. In relation to an acceding State, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument of accession.

Article 38

Withdrawal and expiration

1. Each Party may withdraw from this Agreement by means of a written notification through diplomatic channels to the Depositary. The withdrawal shall take effect six months after the date on which the notification is received by the Depositary.
2. If Croatia withdraws, this Agreement shall expire at the end of the notice

period.

3. Any EFTA State which withdraws from the Convention establishing the European Free Trade Association shall ipso facto, on the same day as the withdrawal takes effect, cease to be a Party to this Agreement.

Article 39

Entry into force

1. This Agreement shall enter into force on 1 January 2002 in relation to those Signatories which by then have deposited their instruments of ratification or acceptance with the Depositary, provided that Croatia has deposited its instrument of ratification or acceptance.
2. In relation to a Signatory depositing its instrument of ratification or acceptance after 1 January 2002, this Agreement shall enter into force on the first day of the third month following the deposit of its instrument, provided that in relation to Croatia this Agreement enters into force at the latest on the same date.
3. Any Party may, if its constitutional requirements permit, apply this Agreement provisionally during an initial period starting on 1 January 2002, provided that in relation to Croatia this Agreement has entered into force or is provisionally applied at the latest as of the same date. Provisional application of this Agreement shall be notified to the Depositary.

Article 40

Depositary

The Government of Norway shall act as Depositary.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Agreement.

Done at Vaduz, this 21st day of June 2001, in a single original in the English language, which shall be deposited with the Government of Norway.

Vedlegg 2

Record of understanding

Relating to the free trade agreement between the EFTA states and the Republic of Croatia

Article 14 and Annex VII

Intellectual Property

1. Under the EEA Agreement the EFTA States shall comply in their legislation with the substantive provisions of the European Patent Convention of 5 October 1973. It is the understanding of Iceland that the obligations under Article 14 and Annex VII do not differ in substance from the obligations under the EEA.

Annex III

Cumulation of origin

1. The EFTA States and Croatia agree to search for further improvements of the rules of origin, in particular the inclusion of Croatia into the European cumulation network, in order to expand and promote production and trade in the European region.

Vedlegg 3**Agricultural Protocol between the Kingdom of Norway and the Republic of Croatia**

21 June 2001

Sir,

I have the honour to confirm on behalf of the Government of Norway, that as a result of the negotiations which have taken place in the framework of the Free Trade Agreement between the EFTA States and the Republic of Croatia (hereinafter called Croatia), signed on 21 June 2001 in Vaduz, and especially in implementing Article 2 of that Agreement, the following Protocol concerning trade in agricultural products is concluded:

Norway shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Croatia as specified in Annex 1 to this Protocol.

Croatia shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Norway as specified in Annex 2 to this Protocol.

The rules of origin for the purpose of implementing this Protocol are set out in Annex 3 to this Protocol.

Annex 1, 2 and 3 shall constitute an integral part of this Protocol.

The Parties to this Protocol declare their readiness to foster, on a reciprocal basis, the harmonious development of trade in agricultural products within the framework of their respective agricultural policies and international obligations. The Parties will periodically review the development of their trade in agricultural products. Furthermore, should any difficulty emerge concerning their trade in agricultural products, the Parties shall hold consultations without delay and endeavour to find an appropriate solution.

If the Government of Croatia agrees to the above, this Letter and your Letter in reply shall constitute an agreement that this Protocol shall be applied from the date of entry into force of the said Free Trade Agreement.

This Protocol shall remain in force as long as the Parties to it remain parties to the Free Trade Agreement between the EFTA States and Croatia.

Please accept, Sir, the assurances of my highest consideration.

Norway

Sir,

I have the honour to acknowledge receipt of your letter of today's date, which reads as follows: «I have the honour to confirm on behalf of the Government of Norway, that as a result of the negotiations which have taken place in the framework of the Free Trade Agreement between the EFTA States and the Republic of Croatia (hereinafter called Croatia), signed on 21 June 2001 in Vaduz, and especially in implementing Article 2 of that Agreement, the following Protocol concerning trade in agricultural products is concluded:

Norway shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Croatia as specified in Annex 1 to this Protocol.

Croatia shall grant tariff concessions to agricultural products originating in Norway as specified in Annex 2 to this Protocol.

The rules of origin for the purpose of implementing this Protocol are set out in Annex 3 to this Protocol.

Annex 1, 2 and 3 shall constitute an integral part of this Protocol.

The Parties to this Protocol declare their readiness to foster, on a reciprocal basis, the harmonious development of trade in agricultural products within the framework of their respective agricultural policies and international obligations. The Parties will periodically review the development of their trade in agricultural products. Furthermore, should any difficulty emerge concerning their trade in agricultural products, the Parties shall hold consultations without delay and endeavour to find an appropriate solution.»

I have the honour to confirm that the Government of Croatia agrees to the proposals contained in your Letter. Therefore, your Letter and this Letter in reply thereto shall constitute a Protocol which shall be applied from the date of entry into force of the said Free Trade Agreement between the EFTA States and Croatia.

Please accept, Sir, the assurances of my highest consideration.

Croatia

Vedlegg 4

Avtale mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia

Innledning

Republikken Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det sveitsiske edsforbund (heretter kalt EFTA-statene) på den ene side,

og Republikken Kroatia (heretter kalt Kroatia) på den annen,

heretter kollektivt referert til som «partene»,

som minner om sin intensjon om å delta aktivt i den økonomiske integrasjonsprosessen i Europa, og som erklærer seg beredt til å samarbeide for å finne fram til hvordan og med hvilke midler denne prosessen kan styrkes,

som tar i betraktning betydningen av de forbindelser som finnes mellom EFTA-statene og Kroatia, spesielt samarbeidserklæringen som ble undertegnet i Zürich 19. juni 2000, og som erkjenner partenes felles ønske om å styrke disse forbindelsene, og således oppretter et nært og varig samkvem,

som på ny bekrefter EFTA-statenes og Kroatias forpliktelse og vilje til å støtte Stabilitetspakten for Sørøst-Europa,

som på ny bekrefter sin oppslutning om et pluralistisk demokrati basert på rettsstatlige prinsipper, menneskerettigheter, herunder også rettighetene til personer som tilhører minoriteter, og de grunnleggende friheter, og som minner om prinsippene i FN-charteret,

som ønsker å skape gode vilkår for utvikling av og økt mangfold i handelen dem imellom og for et utvidet kommersielt og økonomisk samarbeid på områder av felles interesse, på grunnlag av likeverd, gjensidig nytte, ikke-diskriminering og folkeretten,

som bygger på sine respektive rettigheter og forpliktelser i henhold til Marrakesh-avtalen om opprettelsen av Verdens handelsorganisasjon (heretter kalt WTO) og andre multilaterale og bilaterale samarbeidsfora,

som er bestemt på å gjennomføre denne avtalen med det mål å ta vare på og verne om miljøet og sikre en optimal bruk av naturressursene, i samsvar med prinsippene for en bærekraftig utvikling,

som erklærer seg villig til å vurdere, i lys av alle relevante faktorer, hvilke muligheter som finnes for å utvikle og utdype det økonomiske samkvemmet dem imellom, for å utvide det til også å gjelde områder som ikke omfattes av denne avtale,

som er overbevist om at denne avtale vil skape vilkår som vil fremme økonomiske, handelsmessige og investeringsmessige relasjoner dem imellom,

har, for å nå de målene som er nevnt ovenfor, vedtatt å inngå følgende avtale (heretter kalt «denne avtale»):

Artikkel 1

Formål

1. EFTA-statene og Kroatia skal opprette et frihandelsområde i samsvar med bestemmelsene i denne avtale.
2. Avtalen, som er basert på handelsforbindelser mellom markedsøkon-

omier og på respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, har som formål:

- a) å fremme en harmonisk utvikling av de økonomiske båndene mellom EFTA-statene og Kroatia, gjennom en utvidelse av samhandelen, og således medvirke til framgang i den økonomiske aktiviteten, bedre leve- og arbeidsvilkår og økt produktivitet og økonomisk stabilitet i EFTA-statene og i Kroatia,
- b) å sikre rettferdige konkurransevilkår i handelen mellom partene,
- c) å medvirke på denne måten til økonomisk integrasjon i Europa og til en harmonisk utvikling og en utvidelse av verdenshandelen, ved å fjerne handelshindringer.

Artikkel 2

Virkeområde

1. Avtalen skal gjelde:
 - a) for produkter som hører inn under kapitlene 25 til 97 i Det harmoniserte system for beskrivelse og koding av varer (HS), med unntak av de produkter som er oppført i vedlegg I,
 - b) for fisk og andre marine produkter som fastsatt i vedlegg II, som har sin opprinnelse i en EFTA-stat eller i Kroatia.
2. Kroatia og hver enkelt av EFTA-statene har inngått avtaler om handel med landbruksprodukter på bilateral basis. Disse avtalene er en del av dokumentene til opprettelse av et frihandelsområde mellom EFTA-statene og Kroatia.

Artikkel 3

Opprinnelsesregler og tolladministrativt samarbeid

1. Vedlegg III fastsetter opprinnelsesregler og metoder for administrativt samarbeid.
2. Vedlegg IV fastsetter regler for gjensidig administrativ bistand i tollspørsmål.

Artikkel 4

Importtoll og avgifter med tilsvarende virkning

1. Ingen ny importtoll eller avgift med tilsvarende virkning skal innføres i handelen mellom EFTA-statene og Kroatia.
2. Partene skal på den dato denne avtale trer i kraft avskaffe all importtoll og alle avgifter med tilsvarende virkning på produkter som har sin opprinnelse i en EFTA-stat eller i Kroatia, med unntak av det som følger av vedlegg V.

Artikkel 5

Basistoll

1. For hvert produkt skal basistollen, som de gradvise reduksjonene etter denne avtalen skal gjelde for, være gjeldende bestevilkårssats per 1. januar 2001.
2. Dersom det blir gjennomført reduksjoner i tollsatsene på *erga omnes*-basis (overfor alle) før, på tidspunktet for eller etter denne avtalens ikraft-tredelse, særlig reduksjoner i samsvar med forpliktelser som følger av multilaterale forhandlinger i regi av WTO, skal slike reduserte tollsatser erstatte basistollen som er omtalt i nr. 1 fra den dato slike reduksjoner blir gjennomført, eller fra den dato denne avtale trer i kraft, dersom dette er en senere dato.
3. De reduserte tollsatsene som er utregnet i samsvar med vedlegg V, skal rundes av til første desimal, eller, når det gjelder spesifikk toll, til andre desimal.

Artikkel 6

Toll av fiskal karakter

Bestemmelsene i artikkel 4 skal også gjelde for fiskaltoll.

Artikkel 7

Eksporttoll og avgifter med tilsvarende virkning

1. Ingen ny eksporttoll eller avgift med tilsvarende virkning skal innføres i handelen mellom EFTA-statene og Kroatia.
2. Partene skal på den dato denne avtale trer i kraft avskaffe all eksporttoll og alle avgifter med tilsvarende virkning på produkter som har sin opprinnelse i en EFTA-stat eller i Kroatia.

Artikkel 8

Kvantitative import- og eksportrestriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning

1. Ingen nye kvantitative import- eller eksportrestriksjoner eller tiltak med tilsvarende virkning skal innføres i handelen mellom EFTA-statene og Kroatia.
2. Partene skal på den dato denne avtale trer i kraft avskaffe kvantitative import- og eksportrestriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning på produkter som har sin opprinnelse i et EFTA-land eller i Kroatia.

Artikkel 9

Statsmonopol

1. EFTA-statene og Kroatia skal sørge for en tilpasning av alle statsmonopol som driver forretningsmessig virksomhet, men de unntak som er fastsatt i vedlegg VI, slik at det ved avtalens ikrafttredelse ikke forekommer forskjellsbehandling mellom EFTA-statenes og Kroatias borgere med hensyn til vilkår for innkjøp og markedsføring av varer. Disse varer skal kjøpes inn og markedsføres i samsvar med forretningsmessige hensyn.
2. Bestemmelsene i denne artikkel skal gjelde ethvert organ gjennom hvilket partenes kompetente myndigheter, etter lov eller i praksis, direkte eller indirekte, overvåker, fastsetter eller har vesentlig innflytelse på import eller eksport mellom partene. Disse bestemmelsene skal likeledes gjelde for monopol som staten har delegert til andre organer.

Artikkel 10

Tekniske reguleringer

1. Partene skal samarbeide når det gjelder tekniske forskrifter, standarder og samsvarsvurderinger, og de skal gjennom egnede tiltak spesielt fremme all-europeiske løsninger. Den blandede komité skal fastsette retningslinjer for gjennomføringen av dette nummer.
2. Partene er enige om straks å holde konsultasjoner innenfor rammen av Den blandede komité, for å finne en passende løsning, dersom en av partene mener at en annen part har iverksatt tiltak som kan ventes å skape, eller har skapt, en teknisk handelshindring.
3. Partenes forpliktelser til å notisere utkast til tekniske forskrifter skal reguleres av bestemmelsene i WTO-avtalen om tekniske handelshindringer.

Artikkel 11

Veterinære og plantesanitære tiltak

1. Partene skal anvende sine forskrifter vedrørende veterinære og plantesanitære spørsmål på en ikke-diskriminerende måte, og de skal ikke innføre nye tiltak som har den virkning at de på urimelig vis er til hinder for handelen.
2. Prinsippene som er anført i nr. 1 skal anvendes i samsvar med WTO-avtalen om anvendelse av veterinære og plantesanitære tiltak.

Artikkel 12

Intern beskatning og reguleringer

1. Partene forplikter seg til å anvende intern beskatning og andre avgifter og reguleringer i samsvar med artikkel III i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994 (heretter referert til som GATT 1994) og andre relevante WTO-avtaler.
2. Eksportører kan ikke få refundert interne skatter som er større enn de skatter som direkte eller indirekte er pålagt produkter som eksporteres til en av avtalepartene.

Artikkel 13

Betaling og overføringer

1. Betaling i forbindelse med handel mellom en EFTA-stat og Kroatia, og overføring av slik betaling til territoriet til den avtalepart der fordringshaver er bosatt, skal være fri for alle restriksjoner.
2. Partene skal avstå fra alle valutarestriksjoner eller administrative restriksjoner på innvilging, tilbakebetaling eller godkjenning av kortsiktige og mellomlangtsiktige kreditter til dekning av handelstransaksjoner der en valutainnlending deltar.
3. Ingen begrensende tiltak skal gjelde for overføringer i forbindelse med investeringer, særlig for hjemføring av beløp som er investert eller reinvestert, og enhver type inntekt som stammer fra slike investeringer.

Artikkel 14

Beskyttelse av immaterielle rettigheter

1. Partene skal gi og sikre en tilstrekkelig, effektiv og ikke-diskriminerende beskyttelse av immaterielle rettigheter, og de skal iverksette tiltak for å håndheve slike rettigheter mot krenking av dem, forfalskning og piratvirksomhet, i samsvar med bestemmelsene i denne artikkel, vedlegg VII til denne avtale og de internasjonale avtaler det der vises til.
2. Partene skal gi hverandres borgere minst like god behandling som den de gir sine egne borgere. Fritak fra denne forpliktelsen må være i samsvar med de materielle bestemmelsene i artikkel 3 i WTO-avtalen om handelssrelaterte sider ved immaterielle rettigheter (heretter kalt TRIPS-avtalen).
3. Partene skal gi hverandres borgere minst like god behandling som den de gir borgere fra noen annen stat. I samsvar med artikkel 4 bokstav d) i TRIPS-avtalen skal enhver fordel, begunstigelse, rettighet eller immunitet som er utledet av internasjonale avtaler som var i kraft før denne avtalen, og som er notifisert til de øvrige parter senest seks måneder etter denne avtalens ikrafttredelse, være unntatt fra denne forpliktelse, forutsatt at dette ikke utgjør en vilkårlig eller uberettiget diskriminering av borgere fra de øvrige parter. Partene skal være fritatt for notifikasjonen dersom de allerede har sørget for slik notifikasjon til TRIPS-rådet. Fritak fra denne forpliktelsen må være i samsvar med de materielle bestemmelsene i TRIPS-avtalen, særlig artikkel 4 og 5.
4. Partene er enige om å gjennomgå bestemmelsene om immaterielle rettigheter i denne artikkel og i
5. vedlegg VII på nytt, dersom en av partene anmoder om det, i den hensikt å forbedre vernet ytterligere og unngå eller rette opp handelsvridninger som skyldes den aktuelle graden av vern for immaterielle rettigheter.

Artikkel 15

Offentlige anskaffelser

1. Partene anser den effektive liberalisering av sine respektive offentlige

anskaffelsesmarkeder på grunnlag av ikke-diskriminering og gjensidighet som en integrert målsetting med denne avtalen.

2. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til offentlige anskaffelser skal, når alle parter har tiltrådt avtalen, reguleres av WTO-avtalen om offentlige anskaffelser. Partene skal samarbeide i Den blandede komité, med det siktemål å oppnå en liberalisering av markedene for offentlige anskaffelser som går lenger enn WTO-avtalen om offentlige anskaffelser.
3. Dersom Kroatia ikke har tiltrådt WTO-avtalen om offentlige anskaffelser innen 1. januar 2004, skal partene utarbeide regler for offentlige anskaffelser innenfor rammen av Den blandede komité. Disse reglene skal bygge på WTO-avtalen om offentlige anskaffelser. Kroatia skal bestrebe seg på å tiltre WTO-avtalen om offentlige anskaffelser så snart som mulig.

Artikkel 16

Tjenester og investeringer

1. Partene erkjenner at handel med tjenester og investeringer spiller en stadig viktigere rolle i deres økonomi. I sine bestrebelser for gradvis å utvikle og utdype samarbeidet seg imellom vil de samarbeide med det siktemål å skape gunstigst mulig vilkår for å øke investeringene hos hverandre og oppnå ytterligere liberalisering og enda større grad av gjensidig åpning av markedene for handel med tjenester, under hensyntagen til det arbeid som pågår i regi av WTO.
2. Dersom en av partene inngår en frihandelsavtale med et tredje land eller en tredje gruppe av land etter at denne avtale er trådt i kraft, og vedkommende avtale inneholder bestemmelser som gir bedre behandling med hensyn til tiltak som berører handel med tjenester eller investorer og deres investeringer enn den behandling som gis til en annen av partene, skal førstnevnte part på anmodning fra sistnevnte part gi denne part fyll-estgjørende mulighet til å innlede forhandlinger med det siktemål å oppnå tilsvarende behandling.
3. Dersom en av partene anmoder om det, skal den part som mottar anmodningen gjøre sitt beste for å gi informasjon om tiltak som kan ha innvirkning på handelen med tjenester eller på investeringer.
4. Partene skal oppfordre de relevante organer innenfor sine respektive territorier til å samarbeide med sikte på å oppnå gjensidig anerkjennelse for lisensiering og sertifisering av profesjonelle tjenesteytere.
5. EFTA-statene og Kroatia vil i Den blandede komité følge utviklingen når det gjelder investeringer og handel med tjenester, med sikte på å utvikle og utdype sitt samkvem på disse områdene innenfor rammen av denne avtale.

Artikkel 17

Generelle unntak

Denne avtale skal ikke være til hinder for forbud mot eller restriksjoner på import, eksport eller varer i transitt som er begrunnet ut fra hensynet til offentlig moral, offentlig politikk eller offentlig sikkerhet, vern om mennesk-

ers og dyrs liv og helse, planteliv eller miljø, vern av nasjonale skatter av kunstnerisk, historisk eller arkeologisk verdi, beskyttelse av immaterielle rettigheter, reguleringer vedrørende gull eller sølv eller bevaring av ikke fornybare naturressurser, dersom slike tiltak settes i verk sammen med restriksjoner på innenlandsk produksjon eller forbruk. Slike forbud eller restriksjoner skal imidlertid ikke brukes som et middel til vilkårlig forskjellsbehandling eller som kamuflert restriksjon i handelen mellom partene.

Artikkel 18

Unntak av sikkerhetsgrunner

Ingen bestemmelse i denne avtale skal hindre en part i å iverksette tiltak som den anser som nødvendig:

- a) for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med vedkommende parts grunnleggende sikkerhetsinteresser,
- b) for å beskytte sine grunnleggende sikkerhetsinteresser, eller for å oppfylle internasjonale forpliktelser eller gjennomføre nasjonal politikk:
 - i. som gjelder handel med våpen, ammunisjon og krigsutstyr, forutsatt at disse tiltakene ikke forverrer konkurransevilkårene med hensyn til varer som ikke er tiltenkt spesifikt militære formål, og handel med andre varer, materialer og tjenester som direkte eller indirekte skjer for å forsyne et militært anlegg, eller
 - ii. som angår ikke-spredning av biologiske og kjemiske våpen, kjernevåpen eller andre innretninger for kjernefysisk sprenging, eller
 - iii. som er vedtatt i krigstid eller i andre tilfeller av alvorlig internasjonal spenning.

Artikkel 19

Konkurranseregler vedrørende foretak

1. I den utstrekning det kan påvirke handelen mellom en EFTA-stat og Kroatia, er følgende i strid med tilbørlig anvendelse av denne avtale:
 - a) alle avtaler mellom foretak, alle beslutninger tatt av sammenslutninger av foretak og alle former for samordnet praksis mellom foretak som har som formål eller som resultat å hindre, avgrense eller vri konkurransen,
 - b) at ett eller flere foretak misbruker en dominerende stilling på avtalepartenes territorium i sin helhet eller på en vesentlig del av det.
2. Bestemmelsene i nr. 1 skal også gjelde for virksomheten til offentlige foretak og foretak som partene gir særskilte rettigheter eller enerettigheter, i den grad anvendelsen av disse bestemmelsene ikke hindrer dem i å utføre de offentlige oppgaver som de etter loven eller i praksis er satt til å utføre.
3. Bestemmelsene i nr. 1 og 2 skal ikke fortolkes slik at de skaper direkte forpliktelser for foretakene.
4. Dersom en part mener at en gitt praksis er uforenlig med bestemmelsene i nr. 1 og 2, skal de berørte parter gi Den blandede komité all den bistand den måtte trenge for å undersøke saken og eventuelt, der den finner dette

riktig, avskaffe den praksis som det protesteres mot. Dersom den part det gjelder unnlater å bringe den praksis som det protesteres mot til opphør innen den frist som er satt av Den blandede komité, eller Den blandede komité ikke lykkes med å komme til enighet etter å ha hatt konsultasjoner, eller innen det er gått tretti dager etter at saken ble henvist til slike konsultasjoner, kan den berørte part sette i verk egnede tiltak for å håndtere de problemer som vedkommende praksis er opphav til. Bruk og avvikling av slike tiltak skal reguleres av artikkel 28.

Artikkel 20

Subsidier

1. Partenes rettigheter og forpliktelser når det gjelder subsidier og utjevningsavgifter skal reguleres av artikkel XVI i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter, med mindre annet går fram av denne artikkel.
2. Partene skal sørge for åpenhet omkring subsidier ved å utveksle sine siste notifikasjoner til WTO, i samsvar med artikkel XVI:1 i GATT 1994 og WTO-avtalen om subsidier og utjevningsavgifter.
3. Før en EFTA-stat eller Kroatia, alt etter hvilken stat det gjelder, iverksetter en undersøkelse for å fastslå eksistensen, omfanget og effekten av en påstått subsidiering i Kroatia eller i en EFTA-stat, slik artikkel 11 i Avtalen om subsidier og utjevningsavgifter beskriver, skal den parten som vurderer å iverksette en undersøkelse skriftlig underrette den part hvis varer er gjenstand for undersøkelsen, og gi rom for en frist på 30 dager, med sikte på å finne en gjensidig tilfredsstillende løsning. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, dersom en av partene ber om det, innen 10 dager etter at underretningen er mottatt.

Artikkel 21

Tiltak mot dumping

1. Partenes rettigheter og forpliktelser med hensyn til bruk av tiltak mot dumping skal reguleres av artikkel VI i GATT 1994 og Avtalen om gjennomføring av artikkel VI i GATT 1994.
2. Etter at en EFTA-stat eller Kroatia, alt etter hvilken stat det gjelder, har mottatt en behørig dokumentert søknad, og før det settes i verk en undersøkelse i henhold til bestemmelsene i avtalen som er omtalt i nr. 1, skal vedkommende part skriftlig underrette den part hvis varer det angivelig skal foregå dumping av, og gi rom for konsultasjoner, med sikte på å finne en løsning begge parter kan godta. Resultatet av konsultasjonene skal gjøres kjent for de andre partene.
3. Partene skal, dersom en av dem ber om det, møtes i Den blandede komité for å gjennomgå innholdet i denne artikkel på nytt.

Artikkel 22

Sektorielle og regionale vanskeligheter

1. Dersom importen av et produkt fra en part til en annen parts territorium som et resultat av denne avtale øker i et slikt omfang og under slike forhold at det forårsaker eller truer med å forårsake:
 - a) alvorlig skade for innenlandske produsenter av tilsvarende eller direkte konkurrerende produkter på territoriet til den importerende part, eller
 - b) alvorlige forstyrrelser i en sektor av økonomien eller vanskeligheter som kan føre til alvorlig forverring av den økonomiske situasjonen i en region hos den importerende part, kan den importerende part iverksette egnede tiltak på de vilkår og i samsvar med de framgangsmåter som er fastsatt i denne artikkel.
2. Slike tiltak skal ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å rette på de problemer som er oppstått, og de skal enten bestå i at den videre reduksjon i henhold til denne avtale av en eventuell tollsats for det berørte produkt utsettes, eller at tollsatsen for vedkommende produkt økes til et nivå som ikke skal være høyere enn det laveste av henholdsvis gjeldende bestevilkårssats på det tidspunkt tiltaket settes i verk og gjeldende bestevilkårssats dagen før denne avtale trådte i kraft.
3. Slike tiltak skal inneholde klare elementer som gradvis opphever tiltakene i løpet av en periode på maksimum ett år. Hvis det foreligger helt spesielle omstendigheter, kan tiltakene være i en periode på til sammen maksimalt tre år. Det skal ikke iverksettes slike tiltak mot import av et produkt som tidligere har vært gjort til gjenstand for et slikt tiltak, før det har gått minst tre år etter at det siste tiltaket ble opphevet.
4. Den av partene som har til hensikt å iverksette tiltak i henhold til denne artikkel skal omgående underrette de andre partene og Den blandede komité om dette, og samtidig tilby de andre partene kompensasjon i form av en i det vesentlige tilsvarende handelsliberalisering med hensyn til importen fra de andre partene.
5. Den blandede komité skal undersøke problemene, og den kan fatte de beslutninger som er nødvendig for å rydde dem av veien. Dersom en slik beslutning ikke er tatt innen tretti dager etter at saken ble fremmet for Den blandede komité, kan den importerende part vedta egnede tiltak for å rette på problemet, og den part hvis produkt er gjenstand for tiltaket kan, dersom det ikke oppnås enighet om kompensasjon, iverksette kompensierende tiltak. Den blandede komité skal omgående underrettes om tiltakene og de kompenserende tiltakene. De kompenserende tiltakene skal bestå av innrømmelser som har en i det vesentlige tilsvarende handelseffekt eller innrømmelser som i det vesentlige tilsvarende verdien av de ekstra avgifter som ventes å være resultatet av krisetiltakene. Når det gjelder valg av tiltak og kompenserende tiltak, skal slike tiltak prioriteres som har minst forstyrrende virkning på funksjonen til ordningene i denne avtale.
6. Dersom eksepsjonelle og kritiske omstendigheter som krever strakstiltak gjør det umulig å skaffe seg informasjon eller gjøre undersøkelser på forhånd, alt etter hvilket tilfelle det gjelder, kan den berørte part straks iverksette de midlertidige tiltak den finner nødvendig for å håndtere situ-

asjonen, og den skal da umiddelbart informere de andre partene og Den blandede komité om dette.

7. De iverksatte tiltak og kompenserende tiltak skal være gjenstand for periodiske konsultasjoner i Den blandede komité, med det siktemål å opprette en tidsplan for å oppheve dem så snart omstendighetene tillater det.

Artikkel 23

Videreeksport og alvorlig knapphet

1. Dersom etterlevelsen av bestemmelsene i artikkel 7 og 8 fører til:
 - a) videreeksport til et tredjeland som den eksporterende part opprettholder kvantitative eksportrestriksjoner, eksporttoll eller tiltak eller avgifter med tilsvarende virkning overfor med hensyn til vedkommende produkt, eller
 - b) alvorlig knapphet på et produkt som er av vesentlig betydning for den eksporterende avtalepart, eller risiko for at det oppstår slik knapphet, og dersom de ovenfor omtalte situasjoner medfører, eller det er fare for at de medfører, store vanskeligheter for den eksporterende part, kan denne parten iverksette egnede tiltak.
2. Den av partene som har til hensikt å iverksette tiltak i henhold til denne artikkel, skal omgående underrette de andre partene og Den blandede komité om dette. Den blandede komité skal undersøke situasjonen, og den kan fatte de beslutninger som er nødvendig for å ordne opp i den. Dersom en slik beslutning ikke er tatt innen tretti dager etter at saken er blitt fremmet for Den blandede komité, kan den berørte part vedta egnede tiltak for å rette på problemet. Den blandede komité skal omgående underrettes om tiltakene. Når det gjelder valg av tiltak, skal slike tiltak prioriteres som har minst forstyrrende virkning på denne avtalens funksjon.
3. Dersom eksepsjonelle og kritiske omstendigheter som krever strakstiltak gjør det umulig å skaffe seg informasjon eller gjøre undersøkelser på forhånd, alt etter hvilket tilfelle det gjelder, kan den berørte part straks iverksette de midlertidige tiltak den finner nødvendig for å håndtere situasjonen, og den skal da umiddelbart informere de andre partene og Den blandede komité om dette.
4. De iverksatte tiltak skal være gjenstand for periodiske konsultasjoner i Den blandede komité, med det siktemål å oppheve dem så snart omstendighetene tillater det.

Artikkel 24

Vanskeligheter med betalingsbalansen

1. Partene skal bestrebe seg på å unngå å pålegge restriktive tiltak av hensyn til betalingsbalansen.
2. Dersom en part har alvorlige vanskeligheter med betalingsbalansen, eller det er overhengende fare for at den vil få det, kan denne parten, i samsvar med vilkårene som er fastsatt i GATT 1994 og i Avtalen om betalingsbalanse-bestemmelsene i GATT 1994, innføre handelsbegrensende tiltak,

som skal være av begrenset varighet og ikke-diskriminerende, og ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å rette opp situasjonen på betalingsbalansen. Bruken av slike tiltak skal reguleres av de respektive bestemmelsene i artikkel XV i Generalavtalen om tolltariffer og handel 1994.

Artikkel 25

Den blandede komité

1. Gjennomføringen av denne avtale skal overvåkes og administreres av en blandet komité som på samme tid skal operere i henhold til erklæringen som ble undertegnet i Zürich i juni 2000. Alle parter skal være representert i Den blandede komité.
2. For at denne avtale skal kunne gjennomføres på behørig vis, skal partene utveksle informasjon og holde konsultasjoner innenfor Den blandede komité, dersom noen av partene ber om det. Den blandede komité skal løpende vurdere mulighetene for ytterligere fjerning av handelshindringer mellom EFTA-statene og Kroatia.
3. Den blandede komité kan ta beslutninger i de saker denne avtale gir hjemmel for. I andre saker kan Den blandede komité framsette anbefalinger.

Artikkel 26

Den blandede komités forretningsorden

1. For at denne avtale skal kunne gjennomføres på behørig vis, skal Den blandede komité møtes når det måtte være behov for det, etter anmodning fra en av partene, men ellers normalt annethvert år.
2. Den blandede komité skal handle etter felles overenskomst.
3. Dersom en parts representant i Den blandede komité har godtatt et vedtak med forbehold om oppfyllelse av konstitusjonelle krav, skal vedtaket, dersom det ikke er fastsatt noen senere dato i det, tre i kraft den dagen det blir underrettet om at forbeholdet er opphevet.
4. Den blandede komité skal for denne avtalens formål vedta sin egen forretningsorden, som blant annet skal inneholde bestemmelser om innkalling til møter og utpeking av formann, samt om formannens embetstid.
5. Den blandede komité kan vedta å opprette de underkomitéer og arbeidsgrupper som den anser som nødvendig for å bistå komitéen i gjennomføringen av dens oppgaver.

Artikkel 27

Oppfyllelse av forpliktelser og konsultasjoner

1. Partene skal iverksette alle nødvendige tiltak for å sikre at deres forpliktelser i henhold til denne avtale blir oppfylt. Dersom det skulle oppstå uoverensstemmelser med hensyn til tolkningen og praktiseringen av denne avtale, skal partene gjennom samarbeid og konsultasjoner gjøre alt de kan

- for å komme fram til en løsning som tilfredsstillende alle parter.
2. Enhver part kan skriftlig anmode om konsultasjoner med enhver annen part hva angår ethvert eksisterende eller foreslått tiltak og enhver annen sak som den anser kan påvirke denne avtalens virkemåte. Parten som anmoder om konsultasjoner skal samtidig gi de andre partene skriftlig underretning om dette og framskaffe all relevant informasjon.
 3. Konsultasjonene skal finne sted i Den blandede komité, dersom noen av partene ber om dette, innen 10 dager etter at underretningen omtalt i nr. 2 er mottatt, i den hensikt å finne en løsning som alle kan godta.

Artikkel 28

Midlertidige tiltak

Dersom en EFTA-stat mener at Kroatia har unnlatt å oppfylle en forpliktelse i henhold til denne avtale, eller Kroatia mener at en EFTA-stat har gjort det samme, og Den blandede komité ikke har klart å finne en løsning som alle kan godta innen 3 måneder, kan den berørte part iverksette midlertidige kompensierende tiltak, når disse er hensiktsmessige og absolutt nødvendige for å rette opp ubalansen. Det skal da velges slike tiltak som har minst mulig forstyrrende virkning på denne avtalens funksjon. Det skal omgående gis underretning om de iverksatte tiltak til partene og Den blandede komité, som skal holde regelmessige konsultasjoner med sikte på å få dem opphevet. Tiltakene skal oppheves når forholdene ikke lenger gir grunnlag for å opprettholde dem, eller, dersom tvisten er gått til voldgift, når en kjennelse foreligger og er blitt tatt til følge.

Artikkel 29

Voldgift

1. Tvister mellom partene i denne avtale om fortolkningen av avtalepartenes rettigheter og forpliktelser, som ikke er avgjort gjennom direkte konsultasjoner eller i Den blandede komité innen 90 dager fra den dato anmodningen om konsultasjoner ble mottatt, kan sendes til voldgift av en av partene i tvisten gjennom en skriftlig underretning til den andre parten i tvisten. En kopi av denne underretningen skal sendes til alle partene i denne avtale. Dersom mer enn en part ber om at en tvist med samme part vedrørende samme spørsmål blir fremmet for en voldgiftsdomstol, skal det opprettes én voldgiftsdomstol for å behandle slike tvister, når dette er mulig.
2. Opprettelsen av og virkemåten til voldgiftsdomstolen skal reguleres av vedlegg VIII. Domstolens kjennelse skal være endelig, og den skal være bindende for partene i tvisten.

Artikkel 30

Utviklingsklausul

1. Partene påtar seg å gjennomgå denne avtale på nytt, i lys av den videre utvikling i internasjonale økonomiske relasjoner, bl. a. innenfor rammen av WTO, og i den sammenheng å undersøke, i lys av alle relevante faktorer, muligheten for ytterligere å utvikle og styrke samarbeidet innenfor rammen av denne avtale og utvide det til områder som ikke omfattes av avtalen. Partene kan pålegge Den blandede komité å undersøke mulighetene for dette, og å utarbeide anbefalinger til dem, der dette er aktuelt, særlig med sikte på å innlede forhandlinger.
2. Avtaler som er et resultat av prosedyren omtalt i nr. 1, skal ratifiseres eller godkjennes av partene i samsvar med deres egne prosedyrer.

Artikkel 31

Faglig bistand

For å lette gjennomføringen av denne avtale skal avtalepartene bli enige om egnede regler for faglig bistand og samarbeid mellom deres respektive myndigheter, særlig på områdene immaterielle rettigheter, tollspørsmål og tekniske forskrifter. Til dette formål skal de samordne arbeidet med relevante internasjonale organisasjoner.

Artikkel 32

Vedlegg

Vedleggene til denne avtale er en integrert del av den. Den blandede komité kan beslutte å endre vedleggene.

Artikkel 33

Endringer

1. Andre endringer i denne avtale enn de som er omtalt i artikkel 32, skal, etter at de er blitt godkjent av Den blandede komité, legges fram for partene for ratifikasjon, godtakelse eller godkjenning.
2. Dersom det ikke er avtalt noe annet mellom partene, skal endringer tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at det siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentet er deponert.
3. Både teksten til endringene og godkjenningsdokumentene skal deponeres hos depositaren.

Artikkel 34

Handelsforbindelser som reguleres av denne avtale

Denne avtale gjelder for handelsforbindelser mellom de enkelte EFTA-statene på den ene side og Kroatia på den annen, men ikke for handelsforbindelser

mellom de enkelte EFTA-statene, med mindre noe annet er bestemt i denne avtale.

Artikkel 35

Territoriell anvendelse

Denne avtale skal gjelde for partenes territorier, med unntak av det som er bestemt i vedlegg IX.

Artikkel 36

Tollunioner, frihandelsområder, grensehandel og andre preferanseavtaler

Denne avtale skal ikke hindre opprettholdelse eller opprettelse av tollunioner, frihandelsområder, grensehandelsordninger eller andre preferanseavtaler, i den utstrekning disse ikke virker negativt inn på handelsregimet som er fastsatt i denne avtale.

Artikkel 37

Tiltredelse

1. Enhver stat som er medlem av Det europeiske frihandelsforbund kan tiltre denne avtale, forutsatt at Den blandede komité vedtar å godkjenne tiltredelsen, som skal forhandles fram mellom den tiltredende stat og de aktuelle avtalepartene, og som skal gjelde på de vilkår og betingelser som det nevnte vedtak måtte fastsette. Tiltredelsesdokumentet skal deponeres hos depositaren.
2. For en stat som tiltrer denne avtale, skal avtalen tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at vedkommende stat har deponert sitt tiltredelsesdokument.

Artikkel 38

Oppsigelse og opphør

1. En avtalepart kan si opp denne avtale ved hjelp av en skriftlig underretning til depositaren via diplomatiske kanaler. Oppsigelsen skal tre i kraft seks måneder etter den dato da underretningen ble mottatt av depositaren.
2. Dersom Kroatia sier opp denne avtale, skal avtalen opphøre ved utløpet av oppsigelsesperioden.
3. En EFTA-stat som trer ut av Konvensjonen om opprettelse av Det europeiske frihandelsforbund, skal ipso facto fra samme dag uttredelsen trer i kraft, opphøre å være part i denne avtale.

Artikkel 39

Ikrafttredelse

1. Denne avtale skal tre i kraft 1. januar 2002 for de signatarpartene som på det tidspunkt har deponert sine ratifikasjons- eller godkjenningssdokumenter hos depositaren, forutsatt at Kroatia har deponert sitt ratifikasjons- eller godkjenningssdokument.
2. For en signatarpart som deponerer sitt ratifikasjons- eller godkjenningssdokument etter 1. januar 2002, skal avtalen tre i kraft første dag i den tredje måneden etter at dokumentet er deponert, forutsatt at avtalen for Kroatias vedkommende trer i kraft senest samme dato.
3. Enhver signatarpart kan, dersom dens konstitusjonelle krav tillater det, anvende avtalen på midlertidig basis i en innledende periode fra 1. januar 2002, forutsatt at avtalen for Kroatias vedkommende er trådt i kraft eller anvendes midlertidig senest fra samme dato. Depositaren skal underrettes om midlertidig anvendelse av denne avtale.

Artikkel 40

Depositar

Den norske regjering skal fungere som depositar.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som er gitt behørig fullmakt til det, undertegnet denne avtale.

Utferdiget i Vaduz 21. juni 2001 i en originalutgave på engelsk, som skal deponeres hos den norske regjering.

Vedlegg 5**Tilleggsprotokoll**

Til frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia

Artikkel 14 og vedlegg VII

Immaterielle rettigheter

1. I henhold til EØS-avtalen skal EFTA-statene i sin lovgivning etterkomme de materielle kravene i Den europeiske patentkonvensjon av 5. oktober 1973. Det er Islands oppfatning at forpliktelsene etter artikkel 14 og vedlegg VII i sak ikke skiller seg fra forpliktelsene etter EØS-avtalen.

Vedlegg III

Kumulasjon av opprinnelse

1. EFTA-statene og Kroatia er enige om å søke å oppnå ytterligere forbedringer av opprinnelsesreglene, særlig innlemmelse av Kroatia i det europeiske kumulasjonsnett, i den hensikt å utvide og fremme produksjon og handel i den europeiske region.

Vedlegg 6

Landbruksprotokoll mellom Kongeriket Norge og Republikken Kroatia

21. juni 2001

Herr,

Jeg har den ære å bekrefte på vegne av den norske regjering at, som et resultat av forhandlingene som har funnet sted innenfor rammen av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia (heretter kalt Kroatia), undertegnet den 21. juni 2001 i Vaduz, og særlig ved iverksettelsen av avtalens artikkel 2, er følgende protokoll vedrørende handel med basis landbruksvarer inngått:

Norge skal tilstå tollkonesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i Kroatia som spesifisert i vedlegg 1 til denne protokollen.

Kroatia skal tilstå tollkonesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i Norge som spesifisert i vedlegg 2 til denne protokollen.

Opprinnelsesreglene for anvendelse av denne protokollen er gitt i vedlegg 3 til denne protokollen.

Vedlegg 1, 2 og 3 skal utgjøre en integrert del av denne protokollen.

Partene til denne protokollen erklærer at de er rede til, på gjensidig basis, å fremme en harmonisk utvikling i handelen med landbruksvarer innenfor rammen av deres respektive landbrukspolitikk og internasjonale forpliktelser. Partene vil periodisk gjennomgå utviklingen i deres handel med landbruksvarer. Videre, skulle det oppstå problemer i deres handel med landbruksvarer, skal partene uten opphold holde konsultasjoner og tilstrebe å finne en hensiktsmessig løsning.

Hvis den kroatisk regjering sier seg enig i ovennevnte, vil dette brev sammen med Deres svarbrev danne en avtale om at denne protokollen skal anvendes fra samme dato som ovennevnte frihandelsavtale trer i kraft.

Denne protokollen skal være gyldig så lenge partene i denne protokollen er parter i frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Kroatia.

Motta, Herr, forsikringen om min utmerkede høyaktelse.

Norge

Herr,

Jeg har den ære å erkjenne mottakelse av Deres brev i dag med følgende ordlyd: «Jeg har den ære å bekrefte på vegne av den norske regjering at, som et resultat av forhandlingene som har funnet sted innenfor rammen av frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Republikken Kroatia (heretter kalt Kroatia), undertegnet den 21. juni 2001 i Vaduz, og særlig ved iverksettelsen av avtalens artikkel 2, er følgende protokoll vedrørende handel med basis landbruksvarer inngått:

Norge skal tilstå tollkonesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i Kroatia som spesifisert i vedlegg 1 til denne protokollen.

Kroatia skal tilstå tollkonesjoner på landbruksvarer med opprinnelse i Norge som spesifisert i vedlegg 2 til denne protokollen.

Opprinnelsesreglene for anvendelse av denne protokollen er gitt i vedlegg 3 til denne protokollen.

Vedlegg 1, 2 og 3 skal utgjøre en integrert del av denne protokollen.

Partene til denne protokollen erklærer at de er rede til, på gjensidig basis, å fremme en harmonisk utvikling i handelen med landbruksvarer innenfor rammen av deres respektive landbrukspolitikk og internasjonale forpliktelser. Partene vil periodisk gjennomgå utviklingen i deres handel med landbruksvarer. Videre, skulle det oppstå problemer i deres handel med landbruksvarer, skal partene uten opphold holde konsultasjoner og tilstrebe å finne en hensiktsmessig løsning.»

Jeg har den ære å bekrefte at den kroatisk regjering samtykker i forslagene i Deres brev. Deres brev sammen med dette brev vil således danne en avtale om at denne protokollen skal komme til anvendelse fra den dato ovennevnte frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Kroatia trer i kraft.

Motta, Herr, forsikringen om min utmerkede høyaktelse.

Kroatia
